YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
(seitsemäs jaosto)

31 päivänä maaliskuuta 2009 *

Asiassa T-405/06,

ArcelorMittal Luxembourg SA, aiemmin Arcelor Luxembourg SA, kotipaikka Luxemburg (Luxemburg),

ArcelorMittal Belval & Differdange SA, aiemmin Arcelor Profil Luxembourg SA, kotipaikka Esch-sur-Alzette (Luxemburg),

ArcelorMittal International SA, aiemmin Arcelor International SA, kotipaikka Luxemburg, edustajanaan asianajaja A. Vandencasteele,

kantajina,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään X. Lewis ja F. Arbault,

vastaajana,

jossa kantajat vaativat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan [HT] 65 artiklan soveltamisesta 8.11.2006 tehdyn komission päätöksen K(2006) 5342 lopullinen (asia COMP/F/38.907 – Teräspalkit), joka koskee sopimuksia ja yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joihin eräät eurooppalaiset palkkien valmistajat ovat osallistuneet,

EUROOPAN YHTEISÖJEN
ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (seitsemäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja N. J. Forwood (esittelevä tuomari) sekä tuomarit D. Šváby ja L. Truchot,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Kristensen,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 5.11.2008 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asiaa koskevat oikeussäännöt

EHTY:n perustamissopimuksen määräykset

1 HT 65 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Kiellettyjä ovat yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan suoraan tai välillisesti estämään, rajoittamaan tai vääristämään tavanomaista kilpailua yhteismarkkinoilla, ja erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset ja menettelytavat, joilla pyritään:

a) vahvistamaan tai määräämään hintoja;

b) rajoittamaan tai valvomaan tuotantoa, tekniikan kehitystä tai investointeja;

c) jakamaan markkinoita, tuotteita, asiakkaita tai hankintalähteitä.

– –

4. Sopimukset ja päätökset, jotka ovat 1 kohdan mukaan kiellettyjä, ovat mitättömiä, eikä niihin voida vedota jäsenvaltioiden tuomioistuimissa.

Jollei oikeudesta saattaa asia yhteisön tuomioistuimen käsiteltäväksi muuta johdu, ainoastaan komissiolla on toimivalta ratkaista, onko tällainen sopimus tai päätös sopusoinnussa tämän artiklan kanssa.

5. Komissio voi määrätä yritykselle, joka on tehnyt mitättömän sopimuksen taikka välitysmenettelyssä tai seuraamusmaksun tai boikotin avulla taikka muilla keinoin soveltanut tai yrittänyt soveltaa mitätöntä sopimusta tai päätöstä taikka sopimusta, jota koskeva lupa on evätty tai peruutettu, tai joka on hankkinut luvan vääriksi tai harhaanjohtaviksi tietämiensä tietojen avulla taikka osallistunut tämän artiklan 1 kohdan mukaan kiellettyihin menettelytapoihin, sakon tai uhkasakon, joka on tämän artiklan 1 kohdan mukaan kielletyn sopimuksen, päätöksen tai menettelytavan kohteena olleista tuotteista kertyneen liikevaihdon määrä enintään kaksinkertaisena; jos sopimuksen, päätöksen tai menettelytavan tarkoituksena kuitenkin on rajoittaa tuotantoa, teknistä kehitystä tai investointeja, sakkojen enimmäismäärä voidaan korottaa 10 prosenttiin kyseisten yritysten vuosittaisesta liikevaihdosta ja uhkasakkojen enimmäismäärä 20 prosenttiin päivittäisestä liikevaihdosta.”

2 EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolo päättyi HT 97 artiklan mukaisesti 23.7.2002.

EY:n perustamissopimuksen määräykset

3 EY 305 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Tällä sopimuksella ei muuteta Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen määräyksiä, varsinkaan jäsenvaltioiden oikeuksia tai velvollisuuksia, mainitun yhteisön toimielimen valtuuksia eikä mainitussa sopimuksessa hiilen ja teräksen yhteismarkkinoiden toiminnasta annettuja määräyksiä koskevilta osin.”

EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon päättymisen vaikutuksista kilpailuasioiden käsittelyyn annettu komission tiedonanto

4 Komissio antoi 18.6.2002 tiedonannon EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon päättymisen vaikutuksista kilpailuasioiden käsittelyyn (EYVL C 152, s. 5; jäljempänä 18.6.2002 annettu tiedonanto).

5 18.6.2002 annetun tiedonannon 2 kohdassa täsmennetään, että siinä

”– – – esitetään talouden toimijoille ja jäsenvaltioille suunnattu yhteenveto tärkeimmistä aineellisten ja menettelysääntöjen muutoksista, joita siirtyminen EY:n perustamissopimuksen mukaiseen järjestelmään aiheuttaa talouden toimijoita ja jäsenvaltioita koskevien EHTY:n perustamissopimuksen ja siihen liittyvän johdetun oikeuden säännösten osalta.

– – – annetaan selvitys siitä, kuinka komissio aikoo ratkaista erityisongelmat, joita nousee esiin, kun kilpailunrajoitusten, yrityskeskittymien valvonnan ja valtiontukien valvonnan aloilla siirrytään soveltamaan EHTY:n perustamissopimuksen mukaisen järjestelmän sijaan EY:n perustamissopimuksen mukaista järjestelmää.”

6 18.6.2002 annetun tiedonannon 31 kohta, joka on EHTY:n järjestelmästä EY:n järjestelmään siirtymiseen liittyviä erityiskysymyksiä koskevassa jaksossa, kuuluu seuraavasti:

”Soveltaessaan sopimuksiin yhteisön kilpailusääntöjä komissio voi havaita, että EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvalla alalla on rikottu kilpailusääntöjä. Tässä tapauksessa rikkomiseen sovelletaan soveltamisen ajankohdasta riippumatta sen tapahtumahetkellä voimassa olleita aineellisen oikeuden säännöksiä. Menettelyihin sovelletaan EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon päättymisen jälkeen joka tapauksessa EY:n lainsäädäntöä.”

Asetus (EY) N:o 1/2003

7 [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 4 artiklan mukaan ”komissiolla on tässä asetuksessa vahvistetut valtuudet [EY] 81 ja [EY] 82 artiklan soveltamiseksi”.

8 Asetuksen N:o 1/2003 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos komissio toteaa kantelun perusteella tai omasta aloitteestaan, että [EY] 81 tai [EY] 82 artiklaa rikotaan, se voi päätöksellään määrätä asianomaiset yritykset ja yritysten yhteenliittymät lopettamaan todetun rikkomisen. – – Jos komissiolla on oikeutettu etu asiassa, se voi myös todeta rikkomisen tapahtuneen menneisyydessä.”

9 Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta rikkovat EY 81 tai EY 82 artiklan määräyksiä.

Menettelyyn sovellettavia vanhentumisaikoja koskevat säännökset

10 Vanhentumisajoista Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimukseen liittyvissä menettelyissä ja niiden nojalla määrättyjen seuraamusten täytäntöönpanossa 6.4.1978 tehdyn komission päätöksen N:o 715/78/EHTY (EYVL L 94, 22) 1 artiklan 1 kohdan ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 1 kohdan mukaan komission toimivalta määrätä sakkoja kilpailuoikeussäännösten rikkomisesta on lähtökohtaisesti rajoitettu viiden vuoden vanhentumisaikaan.

11 Päätöksen N:o 715/78 1 artiklan 2 kohdan ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 2 kohdan mukaan vanhentumisaika lasketaan rikkomisen tekopäivästä alkaen. Jatkettujen tai uusittujen rikkomisten osalta aika lasketaan kuitenkin siitä päivästä alkaen, jona rikkominen on lakannut.

12 Päätöksen N:o 715/78 2 artiklan 1 kohdan ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 3 kohdan mukaan kaikki komission toimet rikkomisen tutkinnan tai rikkomista koskevan menettelyn aloittamiseksi keskeyttävät vanhentumisajan. Vanhentumisaika keskeytyy sinä päivänä, jona toimi annetaan tiedoksi vähintään yhdelle rikkomiseen osalliselle yritykselle. Toimia, jotka keskeyttävät vanhentumisajan kulumisen, ovat erityisesti

– komission kirjallisesti esittämä tietojensaantipyyntö taikka komission päätös, jolla se vaatii pyydettyjen tietojen antamista

– kirjallinen valtuutus, jonka komissio antaa virkamiehilleen tarkastuksen suorittamista varten, taikka komission päätös, jolla tarkastus määrätään suoritettavaksi

– komission menettelyn aloittaminen

– ilmoitus komission väitetiedoksiannosta.

13 Päätöksen N:o 715/78 2 artiklan 2 kohdan ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 4 kohdan mukaan vanhentumisaika keskeytyy suhteessa kaikkiin rikkomiseen osallisiin yrityksiin.

14 Päätöksen N:o 715/78 2 artiklan 3 kohdan ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 5 kohdan mukaan vanhentumisaika alkaa kulua uudelleen jokaisen keskeytymisen jälkeen. Vanhentumisaika päättyy kuitenkin viimeistään sinä päivänä, jona kahden vanhentu-

misajan pituutta vastaava määräaika on kulunut komission määräämättä sakkoa tai uhkasakkoa. Tämä määräaika pitenee sillä ajalla, joksi vanhentuminen on pysähtynyt.

15 Päätöksen N:o 715/78 3 artiklan ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 6 kohdan mukaan menettelyyn sovellettava vanhentumisaika ei kulu sinä aikana, jona komission päätöstä koskeva oikeudenkäynti on vireillä yhteisöjen tuomioistuimessa.

Asian tausta

16 Nyt esillä olevan riita-asian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan ARBED SA valmisti terästeollisuustuotteita. Tämän jälkeen ARBED SA on muuttanut toiminimeään ja siitä on tullut ensin Arcelor Luxembourg SA, sitten ArcelorMittal Luxembourg SA (jäljempänä ARBED).

17 Samaan aikaan TradeARBED SA, joka oli perustettu kokonaan ARBEDin omistuksessa olevaksi tytäryhtiöksi, harjoitti ARBEDin metalliteollisuustuotteiden jakelua. Myöhemmin TradeARBED SA muutti toiminimeään ja siitä tuli Arcelor International SA ja sittemmin ArcelorMittal International SA (jäljempänä TradeARBED).

18 ProfilARBED SA perustettiin 27.11.1992 kokonaan ARBEDin omistuksessa olevaksi tytäryhtiöksi jatkamaan tuosta päivästä lähtien ARBEDin taloudellista ja teollista toimintaa palkkialalla. Myöhemmin ProfilARBED SA muutti toiminimensä ensin Arcelor Profil Luxembourg SA:ksi, sitten ArcelorMittal Belval & Differdange SA:ksi (jäljempänä ProfilARBED).

19 Komissio suoritti vuonna 1991 HT 47 artiklan nojalla tehtyjen päätösten perusteella tarkastuksia eri yritysten, myöskin TradeARBEDin toimitiloissa. Se lähetti 6.5.1992 väitetiedoksiannon asianomaisille yrityksille, joihin kuului TradeARBED, mutta ei ARBEDille. TradeARBED osallistui myös 11.–14.1.1993 pidettyyn kuulemiseen.

20 [HT] 65 artiklan mukaisesta menettelystä sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen osalta, joihin eräät eurooppalaiset palkkien valmistajat ovat osallistuneet, 16.2.1994 tehdyllä päätöksellä 94/215/EHTY (EYVL L 116, s. 1; jäljempänä alkuperäinen päätös) komissio totesi, että 17 eurooppalaista terästeollisuusyritystä, niiden joukossa TradeARBED, oli osallistunut joukkoon sopimuksia, päätöksiä ja yhdenmukaistettuja menettelytapoja, jotka koskivat hintojen vahvistamista, markkinoiden jakamista ja luottamuksellisten tietojen vaihtamista yhteisön palkkimarkkinoilla HT 65 artiklan 1 kohdan vastaisesti, ja se määräsi sakon (11 200 000 ecua) 14:lle tämän alan yritykselle, joista yksi oli ARBED, 1.7.1988 ja 31.12.1990 välisenä aikana tehdyistä rikkomisista.

21 Alkuperäisen päätöksen 322 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Erilaisiin sopimuksiin ja menettelyihin on osallistunut vain TradeARBED, mutta TradeARBED on myyntiyhtiö, joka jakelee etenkin teräspalkkeja emoyhtiönsä ARBED SA:n maksamaa palkkiota vastaan. TradeARBED saa palvelujensa vastineeksi vähäisen prosenttiosuuden myyntihinnasta. Yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi tämä päätös on osoitettu ARBED SA:lle, teräspalkkeja tuottavalle ARBED-konsernin yhtiölle, ja asianomaisten tuotteiden liikevaihto on ARBEDin eikä TradeARBEDin.”

22 Asiassa T-137/94, ARBED vastaan komissio, 11.3.1999 antamallaan tuomiolla (Kok., s. II-303) ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi ARBEDin alkuperäisestä päätöksestä nostaman kumoamiskanteen suurimmaksi osaksi ja vähensi tämän päätöksen 4 artiklassa määrättyä sakkoa 10 000 000 euroon.

23 Asiassa C-176/99 P, ARBED vastaan komissio, 2.10.2003 antamallaan tuomiolla (Kok., s. I-10687) yhteisöjen tuomioistuin kumosi mainitun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion sekä alkuperäisen päätöksen ARBEDia koskevin osin. Tämän tuomion 21–24 kohdassa todetaan seuraavaa:

”21 Kun otetaan huomioon väitetiedoksiannon merkitys, siinä on yksiselitteisesti täsmennettävä se oikeushenkilö, jolle sakot mahdollisesti määrätään, ja se on osoitettava tälle oikeushenkilölle (ks. yhdistetyt asiat C-395/96 P ja C-396/96 P, Compagnie maritime belge transports ym. v. komissio, tuomio 16.3.2000, Kok. 2000, s. I-1365, 143 ja 146 kohta).

22 On kiistatonta, että käsiteltävänä olevassa asiassa väitetiedoksiannossa ei todettu, että sakot voitaisiin määrätä [ARBEDille]. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa valituksenalaisen tuomion 101 kohdassa, [ARBED] ei myöskään ollut väitetiedoksiannon adressaatti eikä sille tämän vuoksi myönnetty oikeutta tutustua asiakirja-aineistoon.

23 Vaikka sitä, että [ARBED] on saanut tiedon tytäryhtiölleen TradeARBEDille osoitetusta väitetiedoksiannosta ja menettelyn jatkamisesta tätä vastaan, ei ole kiistetty, tästä ei voida päätellä, ettei [ARBEDin] puolustautumisoikeuksia olisi loukattu. Epäselvyys, jonka ainoastaan uusi, [ARBEDille] sääntöjenmukaisesti osoitettu väitetiedoksianto olisi voinut poistaa ja joka koski oikeudellista henkilöä, jolle sakot määrättäisiin, jatkui hallinnollisen menettelyn päättymiseen asti.

24 Näiden arvioiden perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 102 kohdassa todennut käsiteltävänä olevan asian olosuhteista virheellisesti, ettei se, ettei [ARBEDille] ollut osoitettu väitetiedoksiantoa, antanut aihetta riidanalaisen päätöksen kumoamiseen valittajan osalta puolustautumisoikeuksien loukkaamisen vuoksi.”

24 Kumoamisen johdosta komissio päätti aloittaa uuden menettelyn, joka koski alkuperäisen päätöksen kohteena olleita kilpailunvastaisia menettelyjä. Se lähetti 8.3.2006 ARBEDille, TradeARBEDille ja ProfilARBEDille (jäljempänä yhdessä kantajat) väitetiedoksiannon, jossa ilmoitettiin niille sen aikomuksesta tehdä päätös, jossa se katsoo ne kyseessä olevien rikkomisten osalta yhteisvastuullisesti vastuussa oleviksi. Kantajat vastasivat tähän väitetiedoksiantoon 20.4.2006.

Riidanalainen päätös

25 Komissio teki 8.11.2006 [HT] 65 artiklan soveltamisesta päätöksen K(2006) 5342 lopullinen, joka koskee sopimuksia ja yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joihin eräät eurooppalaiset palkkien valmistajat ovat osallistuneet (asia COMP/F/38.907 – Teräspalkit) (jäljempänä riidanalainen päätös), ja josta on julkaistu 13.9.2008 tiivistelmä virallisessa lehdessä (EUVL C 235, s. 4).

26 Riidanalaisen päätöksen johdanto-osassa todetaan seuraavaa:

”Ottaen huomioon Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 65 artiklan,

ottaen huomioon Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksen,

ottaen huomioon asetuksen [N:o 1/2003] ja erityisesti sen 7 artiklan 1 kohdan ja 23 artiklan 2 kohdan,

_ _”

27 EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon 23.7.2002 tapahtuneen päättymisen oikeudellisista seurauksista komissio totesi riidanalaisen päätöksen 292 perustelukappaleessa, ettei tämä lakkauttanut sen toimivaltaa määrätä seuraamuksia tämän perustamissopimuksen kattamilla aloilla tapahtuneista kilpailusääntöjen rikkomisista. Riidanalaisen päätöksen 293–295 perustelukappaleessa se perusteli tätä toteamusta sillä, että EHTY:n perustamissopimus ja EY:n perustamissopimus kuuluvat yhteen ainoaan oikeusjärjestykseen, joka perustuu Euroopan unionin ja eri yhteisöjen vahvistamisesta tehtyihin sopimuksiin. Se viittasi erityisesti 14.12.1991 annettuun yhteisöjen tuomioistuimen lausuntoon 1/91 (Kok., s. I-6079, 21 kohta) sekä EY 305 artiklan 1 kohtaan, jossa vahvistetaan EY:n perustamissopimuksen ja EHTY:n perustamissopimuksen välillä ”lex generalis/lex specialis -suhde”. Se toteaa näin ollen, että EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon päättymisestä lähtien tämän perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluviin aloihin sovelletaan EY:n perustamissopimuksen normeja.

28 Toimivallastaan soveltaa EHTY:n perustamissopimuksen kilpailusääntöjä sen voimassaolon päätyttyä ennen sitä päivää tapahtuneisiin rikkomisiin komissio viittasi riidanalaisen päätöksen 297 ja 298 perustelukappaleissa 18.6.2002 annetun tiedonannon 31 kohtaan korostaakseen, että tältä osin on erotettava toisistaan menettelysäännöt ja aineelliset säännöt. Se totesi riidanalaisen päätöksen 299–301 perustelukappaleessa seuraavasti:

”299. Aluksi menettelykysymysten osalta yhteisön oikeuden yleisestä periaatteesta, sellaisena kuin se esitetään [18.6.2002 annetussa] tiedonannossa ja sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on sen tunnustanut [yhdistetyissä asioissa 212/80–217/80, Salumi ym. 12.11.1981 antamassaan tuomiossa, (Kok., s. 2735, 9 kohta) sekä yhdistetyissä asioissa C-121/91 ja C-122/91, CT Control (Rotterdam) ja JCT Benelux v. komissio, 6.7.1993 antamassaan tuomiossa, (Kok., s. I-3873, 22 kohta)], johtuu, että asiaan sovellettavat menettelysäännöt ovat ne, jotka ovat voimassa kyseessä olevan toimenpiteen toteuttamishetkellä. Tämä periaate edellyttää myös sitä, että parhaillaan voimassa olevia EY:n perustamissopimuksen menettelysääntöjä sovelletaan EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon lakkaamisesta lähtien. [Riidanalainen päätös] on siis tehty EY:n perustamissopimuksen menettelysääntöjen, erityisesti asetuksen [N:o 1/2003], mukaisesti. Mainitun asetuksen 7 artiklan 1 kohdassa sääde-

tään – –, että komissiolla on toimivalta todeta yritysten rikkoneen kilpailusääntöjä. Mainitun asetuksen 23 artiklan 2 kohdassa annetaan sille oikeus määrätä seuraamuksia tällaisista rikkomisista.

300. Komission toimivallasta tehdä tämä päätös on todettava, että tällainen toimivalta johtuu siitä, että yhden ainoan oikeusjärjestyksen sisällä EY 81 artiklasta yleislakina tulee [HT] 65 artiklan erityislain seuraaja viimeksi mainitun perustamissopimuksen voimassaolon päättyessä. Kun otetaan huomioon näiden aineellisten sääntöjen olennainen vastaavuus niiden oikeudellisten rajojen puitteissa, jotka kriteeri EY 81 artiklassa määrätystä jäsenvaltioiden väliseen kauppaan vaikuttamisesta asettaa, ja se, että kyse on samasta toimielimestä eli komissiosta, jolla on toimivalta soveltaa näitä molempia sääntöjä kummankin perustamissopimuksen puitteissa – –, normiseuraanto merkitsee sitä, että komissiolla on myös toimivalta asetuksen [N:o 1/2003] 7 artiklan 1 kohdan ja 23 artiklan 2 kohdan nojalla aloittaa [HT] 65 artiklan soveltamista koskeva menettely kyseisen artiklan rikkomisen toteamiseksi lopettaakseen näin todetun rikkomisen ja määrätäkseen sakon seuraamukseksi mainitusta rikkomisesta.

301. Tämän jälkeen aineellisten sääntöjen osalta on todettava, että on yleinen oikeusperiaate, sellaisena kuin se mainitaan [18.6.2002 annetussa] tiedonannossa ja sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on sen tunnustanut [edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Salumi ym. annetun tuomion 9 kohdassa ja edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa CT Control (Rotterdam) ja JCT Benelux vastaan komissio annetun tuomion 22 kohdassa], että asiassa sovellettava aineellinen oikeus on se, joka on voimassa rikkomisen tapahtumishetkellä soveltamispäivästä huolimatta lex mitior -periaatteen, jonka yhteisöjen tuomioistuin on tunnustanut [yhdistetyissä asioissa C-387/02, C-391/02 ja C-403/02, Berlusconi ym., 3.5.2005 antamassaan tuomiossa, (Kok., s. I-3565, 69 kohta)], rajoissa, jos sitä sovelletaan kilpailusääntöjen rikkomisesta määrättävien hallinnollisten sakkojen määräämismenettelyissä – –”

29 Komissio esitti riidanalaisen päätöksen 302–304 perustelukappaleessa ne syyt, joiden perusteella se katsoi nyt esillä olevassa asiassa, että HT 65 artiklan soveltaminen oli lex mitior -periaatteen mukaista.

30 Riidanalaisen päätöksen 305 ja 306 perustelukappaleessa komissio hylkäsi väitteet, jotka kantajat ovat esittäneet väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa kiistääkseen komission toimivallan tehdä mainittu päätös.

31 Riidanalaisen päätöksen adressaatteina olevista kolmesta oikeushenkilöstä, sellaisina kuin ne on yksilöity 1 ja 455 perustelukappaleessa, komissio esitti toisessa perustelukappaleessa seuraavaa:

”Edellä 1 perustelukappaleessa mainituista yhtiöistä [TradeARBED] on osallistunut [HT] 65 artiklan 1 kohdan vastaisesti tiettyihin sopimuksiin ja harjoittanut yhdenmukaistettuja menettelytapoja – – [ARBED] ja [ProfilARBED] ovat puolestaan yhteisvastuullisia [TradeARBEDin] kanssa näistä rikkomisista, koska nämä yhtiöt kuuluvat kaikki yritykseen, jota aluksi valvoi [ARBED], sittemmin Arcelor SA.”

32 Komissio palautti riidanalaisen päätöksen 453 perustelukappaleessa mieliin, että se oli osoittanut väitetiedoksiannon ”paitsi sille oikeudelliselle yksikölle, joka oli välittömästi osallistunut rikkomiseen, toisin sanoen [TradeARBEDille], myös kahdelle muulle oikeudelliselle yksikölle, jotka olivat saman taloudellisen kokonaisuuden jäseniä, eli [ARBEDille] ja [ProfilARBEDille], jotka voivat joutua vastuuseen [TradeARBEDin] menettelystä.”

33 Erityisesti ARBEDin osalta komissio perusteli kilpailusääntöjen rikkomisesta vastuuseen joutumista riidanalaisen päätöksen 458 ja 460–468 perustelukappaleessa seuraavasti:

”458. Aluksi on todettava, että sen jälkeen, kun [ARBED], Usinor ja Aceralia olivat sulautuneet Arcelor-konserniksi vuonna 2001 – –, [ARBED] -konsernia ei nykyään enää ole olemassa siinä muodossa kuin se oli moitittujen tosiseikkojen tapahtuma-aikaan.

– –

460. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (asia C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergsglas v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok., s. I-9925, 29 kohta) silloin, kun emoyhtiö omistaa täysin tytäryhtiönsä, komissiolla on oikeus katsoa, että emoyhtiö todella on vaikuttanut ratkaisevasti tytäryhtiönsä toimintaan.

461. Edellytyksistä, joilla vastuun tällainen kohdentaminen on perusteltua, on ensinnäkin syytä todeta, että samoin kuin [EY] 81 artiklan 1 kohdan kielto, myös [HT] 65 artiklan 1 kohdan kielto kohdistuu muun muassa 'yrityksiin'. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä (ks. asia T-11/89, Shell v. komissio, tuomio 10.3.1992, Kok., s. II-757) seuraa, että [EY] 81 artiklassa tarkoitettu yritys on määritettävä taloudelliseksi yksiköksi, jolla on erillinen organisaatio, joka muodostuu henkilöistä sekä aineellisista ja aineettomista tekijöistä ja jolla pysyvästi pyritään tiettyyn taloudelliseen päämäärään ja joka kykenee osallistumaan tässä määräyksessä tarkoitettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen (ks. myös asia 170/83, Hydrotherm, tuomio 12.7.1984, Kok., s. 2999, 11 kohta sekä asia T-102/92, Viho v. komissio, tuomio 12.1.1995, Kok., s. II-17, 50 kohta, vahvistettu asiassa C-73/95 P, Viho v. komissio, 24.10.1996 annetulla tuomiolla, Kok., s. I-5457, 15–18 kohta).

462. Nyt esillä olevassa asiassa [TradeARBED] on kokonaan [ARBEDin] omistuksessa oleva tytäryhtiö. Asiassa T-137/94 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa pidetyssä istunnossa kantajan asianajaja täsmensi, että [TradeARBED] on myyntiyhtiö, joka jakelee [ARBEDin] valmistamia terästeollisuustuotteita ja erityisesti palkkeja – –. Lisäksi [ARBEDin] kotipaikka sijaitsi samassa osoitteessa kuin [TradeARBEDin] ja näillä kahdella yhtiöllä oli sama puhelinkeskus ja sama faksinumero. [TradeARBEDin] asianaja esittäytyi erotuksetta [ARBEDin] ja [TradeARBEDin] neuvonantajaksi. Kaksi [ARBEDin] edustajaa avusti [TradeARBEDia] hallinnollisessa kuulemisessa, joka pidettiin 11.–14.1.1993 (em. asiassa ARBED v. komissio 11.3.1999 annetun tuomion 96 ja 97 kohta). [TradeARBEDin] käyttäytyminen palkkimarkkinoilla riippui näin ollen sen emoyhtiöstä [ARBEDista]. Hetkenä, jona rikkomiset tapahtuivat, teräspalkkien

tuotantolaitokset, joissa tuotettiin nyt esillä olevan asian kohdetta, kuuluivat [ARBEDille]. Ei siis ole epäilystä siitä, etteikö [ARBED] vaikuttanut ratkaisevasti [TradeARBEDin] toimintaan.

463. Nyt esillä olevan päätöksen adressaatteina olevat oikeushenkilöt väittävät 8.3.2006 annettuun väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa, että komissio ei esitä [ARBEDin] osallistumisesta näyttöä, joka oikeuttaisi seuraamusten määräämisen viimeksi mainitulle. Lisäksi ne katsovat, että seuraamusten määrääminen [TradeARBEDille] ja [ARBEDille] tässä päätöksessä johtaisi siihen, että tehtäisiin päätelmiä, jotka ovat 'täysin vastakkaisia ja yhteensovittamattomissa' komission [alkuperäisessä päätöksessä] tekemien päätelmien kanssa.

464. Tältä osin riittää, kun muistutetaan, että ainoastaan se, että [TradeARBED] on osallistunut suoraan ja konkreettisesti kilpailusääntöjen rikkomiseen, ei sulje vastuusta sen emoyhtiötä, joka vaikutti ratkaisevasti sen toimintaan. On korostettava, että komissio päättelee tässä päätöksessään, että vaikka ainoastaan [TradeARBED] on suoraan osallistunut mainittuihin rikkomiseen, siitä huolimatta, kuten komissio on jo päätellyt [alkuperäisessä päätöksessä], [ARBED] voi joutua vastuuseen [TradeARBEDin] käyttäytymisestä sen ratkaisevan vaikutuksen vuoksi, joka [ARBEDilla] on ollut sen toimintaan. Myöskään komission päätelmät tässä päätöksessä eivät ole millään tavoin ristiriidassa tai yhteensovittamattomissa [alkuperäisessä päätöksessä] olevien päätelmien kanssa.

465. Tämän päätöksen adressaatteina olevat oikeushenkilöt katsovat lisäksi, että komissio loukkaa yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, jos se kilpailusääntöjen rikkomisesta vastuuseen joutumisen määrittämiseksi nyt esillä olevassa päätöksessä korvaa sen rikkomiseen osallistumisen kriteerin, jota se on käyttänyt [alkuperäisessä päätöksessä] seuraamusten kohteeksi joutuneen kartellin jäsenyritysten suhteen, kriteerillä, joka koskee emoyhtiön ratkaisevaa vaikutusta.

466. Tältä osin on aluksi muistutettava, että komissio ilmoitti [alkuperäisen päätöksen] 322 perustelukappaleessa, että ’ainoastaan TradeARBED on osallistunut eri sopimuksiin ja menettelytapoihin, mutta TradeARBED on myyntiyhtiö, joka myy erityisesti palkkeja provisioperusteisesti emoyhtiönsä [ARBEDin] puolesta. TradeARBED saa palveluistaan pienen prosenttiosuuden myyntihinnasta. Yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi tämä päätös on osoitettu [ARBEDille], ARBED-konsernin palkkien tuotantoyhtiölle, ja kyseessä olevien tuotteiden liikevaihto on ARBEDin liikevaihto eikä TradeARBEDin’. Muiden yhtiöiden osalta, joille on [alkuperäisessä päätöksessä] määrätty seuraamus, komissio on jakanut vastuun seuraavan kriteerin mukaan: ’tapauksessa, jossa useampi kuin yksi konsernin yhtiöistä on osallistunut edellä kuvailtuihin rikkomisiin, tämä päätös on osoitettu tuotantoyrityksille, koska juuri ne saavat eniten hyötyä hintoja ja määriä koskevista ennakkotiedoista’ [alkuperäisen päätöksen 319 perustelukappale].

467. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (yhdistetyt asiat C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ja C-125/85-C-129/85, Ahlström Osakeyhtiö ym. v. komissio, tuomio 31.3.1993, Kok., s. I-1307; asia C-292/97, Karlsson ym., tuomio 13.4.2000, Kok., s. I-2737, 39 kohta; yhdistetyt asiat T-228/99 ja T-233/99, Westdeutsche Landesbank Girozentrale ja Land Nordrhein-Westfalen v. komissio, tuomio 6.3.2003, Kok., s. II-435, 272 kohta ja asia T-351/02, Deutsche Bahn v. komissio, tuomio 5.4.2006, Kok., s. II-1047) ’yhdenvertaisen kohtelun periaate edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tapauksia ei kohdella eri tavalla, jos siitä aiheutuu haittaa tietyille toimijoille suhteessa toisiin toimijoihin, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella’.

468. Nyt esillä olevassa asiassa ei ole mitään epäilystä siitä, etteikö komissio sovella yhdenvertaisen kohtelun periaatteen mukaisesti objektiivista kriteeriä eli teräspalkkiyhtiöiden tuotantokriteeriä määrittääkseen ne yritykset, jotka voivat joutua vastuuseen rikkomisista. Näin ollen voitaisiin päinvastoin korostaa, että jos komissio aikoisi määrätä sakon yksinomaan suoran osallistumisen kriteerin perusteella ja laskea siis sakon sen liikevaihdon perusteella, joka syntyy [TradeARBEDille], joka saa palveluistaan vain pienen prosenttiosuuden myyntihinnasta toisin kuin muut yritykset, joille on [alkuperäisessä päätöksessä] määrätty seuraamus, se syrjisi viimeksi mainittuja. Yritykset, joille tämä päätös on osoitettu, eivät siis voi pätevästi vedota siihen, että niitä yrityksiä, joille on määrätty seuraamus, ei ole kohdeltu yhdenvertaisesti.”

34 Erityisesti ProfilARBEDin osalta komissio on perustellut kilpailusääntöjen rikkomisesta vastuuseen joutumista riidanalaisen päätöksen 470–472 perustelukappaleessa seuraavasti:

”470. [ProfilARBED] on perustettu marraskuussa 1992 kokonaan [ARBEDin] omistuksessa olevaksi tytäryhtiöksi ja pitkien hiiliterästuotteiden, myös palkkien, tuotantolaitokset – – on siirretty [ARBEDilta] [ProfilARBEDille]. Näin ollen [ProfilARBED] on jatkanut [ARBEDin] teollista ja taloudellista toimintaa; viimeksi mainittu on lopettanut hiiliterästuotantonsa tämä siirron seurauksena – –

471. Koska [ProfilARBED] on [ARBEDin] taloudellinen seuraaja sen palkkialan teollisen ja kaupallisen toiminnan osalta [ARBED] -konsernissa (josta on sittemmin tullut Arcelor-konserni), komissiolla on toimivalta aloittaa menettely [ProfilARBEDia] vastaan sen vastuun perusteella, joka tällä on tässä päätöksessä kyseessä olevista rikkomisista.

472. Niin sanotussa sementtitapauksessa (yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004, Kok., s. I-123, 354–361 kohta) yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että komissio oli perustellusti pitänyt yhtiötä vastuullisena rikkomisista, joihin oli syyllistynyt toinen yhtiö, joka kuului samaan konserniin ja jonka taloudellinen toiminta sementtialalla oli siirretty ensin mainitulle yhtiölle. Yhteisöjen tuomioistuimen mukaan se, että jälkimmäinen yhtiö oli jatkanut olemassaoloaan oikeushenkilönä siirron jälkeen, ei tehnyt tätä päätelmää pätemättömäksi. Sementtitapauksessa annetun tuomion mukaan on niin, että koska [ProfilARBED] on seurannut [ARBEDia] sen teollisen ja taloudellisen toiminnan osalta palkkien tuotantoalalla, sitä voidaan pitää vastuussa nyt kyseessä olevista rikkomisista. Se, että [ARBED] on vielä olemassa oikeushenkilönä, ei tee tätä päätelmää pätemättömäksi. Lisäksi kaikki muut päätelmät johtaisivat siihen, että yhteisön kilpailuoikeussääntöjä voitaisiin kiertää, koska yritykset voisivat näin ollen välttää vastuun rikkomisista, joihin ne

ovat syyllistyneet, siirtämällä riidanalaiset toiminnat saman konsernin muille yhtiöille. Tämän vuoksi tämä päätös on osoitettu myös [ProfilARBEDille].”

35 Siitä, että komission toimivalta määrätä sakkoja on mahdollisesti vanhentunut, se on todennut riidanalaisen päätöksen 446–452 perustelukappaleessa seuraavaa:

”446. Nyt esillä olevassa asiassa sakkojen määräämisessä sovellettavien vanhentumissääntöjen määrittämiseksi ei ole välttämätöntä todeta, ovatko vanhentumissäännöt menettelyllisiä, jolloin on sovellettava alaa koskevia asetuksen [N:o 1/2003] säännöksiä, vai ovatko ne aineellisia, jolloin on sovellettava [päätöksen N:o 715/78] säännöksiä, ja näin on siksi, että ne ovat lähtökohtaisesti samanlaisia – –

447. – – [K]omissio on tehnyt tarkastuksia teräspalkkisektorilla 16., 17. ja 18.1.1991, jolloin se on katsonut rikkomisen loppuneen. Komissio lähetti [TradeARBEDille] 6.2.1992 väitetiedoksiannon. [TradeARBEDille] ja [ARBEDin] oikeudelliselle yksikölle lähetettiin muun muassa 26.11.1993 tietopyyntökirjeitä, joissa pyydettiin [ARBEDia] ilmoittamaan komissiolle [ARBEDin] EHTY:ssä vuoden 1993 tammikuusta syyskuuhun suorittamien myyntien luvut. Komissio teki 16.2.1994 [alkuperäisen päätöksen], jossa määrättiin [ARBEDille] sakko siitä, että [TradeARBED] oli osallistunut EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan rikkomiseen. [ARBED] nosti 8.4.1994 tästä päätöksestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kanteen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin antoi 11.3.1999 tuomionsa asiassa T-137/94, ARBED vastaan komissio. [ARBED] haki 11.5.1999 tähän tuomioon muutosta yhteisöjen tuomioistuimessa. Yhteisöjen tuomioistuin kumosi 20.10.2003 asiassa T-137/94 annetun tuomion. Komissio päätti 8.3.2006 aloittaa uuden menettelyn [alkuperäisen päätöksen] kohteena olleesta kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä, ja se lähetti [ARBEDille, TradeARBEDille ja ProfilARBEDille] uuden väitetiedoksiannon, joka johti tämän päätöksen tekemiseen.

448. Edellä mainitun perusteella komissio toteaa, että [ARBED] ei voi vedota vanhentumiseen, koska tätä päätöstä ei ole tehty sen määräajan ulkopuolella, jonka kuluessa komissio voi määrätä sakon 446 perustelukappaleessa mainittujen säännösten nojalla. Mainitsematta muihin yrityksiin kohdistettuja rikkomisen tutkintatoimia tai rikkomista koskevia menettelyjä, [ARBEDille] 26.11.1993 lähetetyt tietopyyntökirjeet ja [alkuperäinen päätös] ovat kaikki vanhentumisen keskeyttäviä toimia, jotka käynnistävät vanhentumisajan kulumisen uudelleen kaikkiin niihin yhtiöihin nähden, jotka muodostavat [ARBEDin] valvoman taloudellisen yksikön. Sitten vanhentumisajan kuluminen on pysähtynyt päätöksen [N:o 715/78] 3 artiklan mukaisesti ensimmäisen kerran 11.5.1994, kun [ARBED] nosti [alkuperäisestä päätöksestä] kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, joka antoi tuomionsa 11.3.1999, ja tämän jälkeen toisen kerran 11.5.1999, kun haettiin muutosta yhteisöjen tuomioistuimessa, joka antoi tuomionsa 20.10.2003. Tämän pysähtymisen jälkeen viiden vuoden vanhentumisaika keskeytyi uudelleen, kun komissio esitti 8.3.2006 väitetiedoksiannon. Tämän jälkeen on todettava, että tämä päätös on tehty kymmenen vuoden vanhentumisajan, joka alkaa kulua vuoden 1990 rikkomisen päättymisestä lähtien, puitteissa, koska vanhentumisaika oli ollut pysähtyneenä niiden kymmenen vuoden ajan, jonka [ARBEDin] ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja yhteisöjen tuomioistuimessa peräkkäin aloittamat menettelyt kestivät. Näin ollen ja toisin kuin osapuolet väittävät 8.3.2006 annettuun väitetiedoksiantoon antamissaan vastauksissa, ei ole epäilystä siitä, että [ARBED] ei voi vedota vanhentumiseen sakkojen määräämisen osalta.

449. Lisäksi vanhentumissäännöt eivät myöskään ole este sakon määräämiselle [TradeARBEDille], koska [ARBEDin] ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja yhteisöjen tuomioistuimessa [alkuperäisestä päätöksestä] nostamat kanteet ovat pysäyttäneet vanhentumisajan kulumisen myös [TradeARBEDin] suhteen. Nyt esillä olevassa asiassa viimeinen vanhentumisen keskeyttävä toimi [TradeARBEDin] suhteen on 8.3.2006 lähetetty väitetiedoksianto, minkä jälkeen vanhentumisajan kuluminen on pysähtynyt [ARBEDin] ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja yhteisöjen tuomioistuimessa vireille panemien menettelyjen koko keston ajaksi.

450. Kuten päätöksen [N:o 715/78] 3 artiklassa ja asetuksen [N:o 1/2003] 25 artiklassa säädetään, seuraamusten määräämistä koskevan vanhentumisajan kuluminen pysähtyy siksi ajaksi, jonka komission päätöstä koskeva oikeudenkäynti on vireillä yhteisöjen tuomioistuimessa.

451. Komissio katsoo siis, että vanhentumisajan kulumisen pysähtymistä, joka johtuu yrityksen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja yhteisöjen tuomioistuimessa vireille panemista menettelyistä, sovelletaan sekä oikeudenkäynnin asianosaisena olevaan oikeudelliseen yksikköön että kaikkiin muihin oikeudellisiin yksiköihin, jotka ovat osa samaa taloudellista kokonaisuutta, riippumatta siitä, mikä oikeudellinen yksikkö on pannut vireille nämä menettelyt. Tältä osin on aluksi huomautettava, että päätöksen [N:o 715/78] 3 artikla ei estä tällaista tulkintaa. Tämän jälkeen on korostettava, että jos olisi toisin, komissio ei voisi korjata menettelyllisiä virheitä, joita se voi tehdä siitä uuden päätöksen tekemistä koskevasta oikeudesta huolimatta, jonka yhteisöjen tuomioistuin on nimenomaisesti PVC II -tapauksessa myöntänyt sillä olevan. Koska [alkuperäinen päätös] oli kanteen kohteena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja sitten yhteisöjen tuomioistuimessa, komissiolla ei olisi ollut hyvän hallinnon periaatteen nojalla oikeutta tehdä uutta päätöstä seuraamuksen määräämiseksi [TradeARBEDille], kun [ARBEDin] aloittamat menettelyt olivat vireillä. Tämä on sitäkin ilmeisempää sen vuoksi, että menettelyn aikana [ARBED] ei ole tyytynyt yksinomaan esittämään oikeudenkäyntiväitteitä, vaan se on esittänyt myös aineellisia perusteita [TradeARBEDin] osallistumisesta moitittuihin rikkomisiin. Ei siis ole epäilystä siitä, että [TradeARBED] ei voi samoista syistä kuin [ARBED] saada hyväkseen vanhentumisaikaa sakkojen määräämisen osalta.

452. Lopuksi on todettava, että [ARBEDia] koskevia 449 perustelukappaleessa ja sitä seuraavissa perustelukappaleissa esitettyjä väitteitä sovelletaan välttämättä [ProfilARBEDiin], joka on [ARBEDin] taloudellinen seuraaja.”

36 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa määrätään seuraavaa:

”[ARBEDista, TradeARBEDista ja ProfilARBEDista] muodostuva yritys on osallistunut [HT] 65 artiklan 1 kohdan vastaisesti joukkoon sopimuksia ja yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joiden kohteena tai vaikutuksena on ollut hintojen vahvistaminen, kiintiöiden jakaminen ja laaja tietojen vaihtaminen yhteisön palkkimarkkinoista. Tällä koostumuksella yrityksen on todettu osallistuneen näihin rikkomisiin 1.7.1988 ja 16.1.1991 välisenä aikana.”

37 Riidanalaisen päätöksen 2 artiklan mukaan ”[ARBED, TradeARBED ja ProfilARBED] määrätään maksamaan yhteisvastuullisesti 10 miljoonan euron sakko 1 artiklassa tarkoitetuista rikkomisista.”

Menettely ja asianosaisten vaatimukset

38 Kantajat nostivat nyt esillä olevan kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 27.12.2006 jättämällään kannekirjelmällä yhtäältä HT 33 ja HT 36 artiklan ja toisaalta EY 229 ja EY 230 artiklan nojalla.

39 Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen jaostojen kokoonpanoa on muutettu, esittelevä tuomari on siirretty seitsemänteen jaostoon, jolle nyt esillä oleva asia on näin ollen siirretty.

40 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (seitsemäs jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn.

41 Asianosaisten lausumat sekä niiden vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 5.11.2008 pidetyssä istunnossa.

42 Kantajat vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– kumoaa riidanalaisen päätöksen

– kumoaa ainakin mainitun päätöksen 2 artiklan siltä osin kuin siinä määrätään niille rahamääräinen seuraamus tai vähentää seuraamusta merkittävästi

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

43 Komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa kantajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

44 Kantajat vetoavat vaatimustensa tueksi lähtökohtaisesti neljään kanneperusteeseen. Ensimmäinen kanneperuste koskee riidanalaisen päätöksen oikeudellisen perustan puuttumista ja harkintavallan väärinkäyttöä. Toinen kanneperuste koskee kilpailu-

sääntöjen rikkomisesta vastuuseen joutumista koskevien sääntöjen rikkomista, koska riidanalaisessa päätöksessä asetetaan kolme konserniyhtiötä vastuuseen yhden käyttäytymisestä näiden kahden muun olematta osallisia siihen. Kolmas kanneperuste koskee vanhentumisaikoja koskevien sääntöjen rikkomista. Neljäs kanneperuste, joka esitetään toissijaisesti, koskee puolustautumisoikeuksien rikkomista, koska riidanalaisen päätöksen tekemiseen on kulunut kohtuuttoman pitkä aika.

Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee riidanalaisen päätöksen oikeudellisen perustan puuttumista ja harkintavallan väärinkäyttöä

Asianosaisten lausumat

45 Kantajat jakavat kanneperusteensa kahteen osaan.

46 Kanneperusteen ensimmäisessä osassa ne väittävät, että komissio on rikkonut HT 97 artiklaa ja käyttänyt väärin harkintavaltaansa, kun se on soveltanut HT 65 artiklaa EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon päättymisen jälkeen. Niiden mukaan mainitun perustamissopimuksen voimassaolon päättyminen 23.7.2002 on välttämättä lakkauttanut komission toimivallan soveltaa tätä määräystä, toisin kuin riidanalaisen päätöksen 292 perustelukappaleessa todetaan.

47 Se mihin riidanalaisen päätöksen 293 perustelukappaleessa vedotaan, eli se, että EY:n ja EHTY:n perustamissopimukset kuuluvat yhteen ainoaan oikeusjärjestykseen, joka perustuu Euroopan unionin ja eri yhteisöjen perustamissopimuksiin, on merkityksetön tältä osin. Toimielimillä on tosin velvollisuus tulkita eri perustamissopimuksia yhdenmukaisesti. Tämä ei kuitenkaan voi missään tapauksessa oikeuttaa sitä, että komissio varmistaa EHTY:n perustamissopimuksen ”hengissä pysymisen” sen voimassaolon päättymisen jälkeen, koska tämän perustamissopimuksen määräyksissä

ei määrätä tästä. Kantajat vetoavat tämänsuuntaisesti erityisesti edellä mainitun yhteisöjen tuomioistuimen lausunnon 1/91 29 kohtaan.

48 Kanneperusteen toisessa osassa kantajat väittävät, että komissio on rikkonut asetusta N:o 1/2003 ja käyttänyt väärin harkintavaltaansa, kun se on perustanut toimivaltansa tehdä HT 65 artiklan soveltamista koskeva päätös asetukseen, jolla annetaan sille ainoastaan toimivalta panna täytäntöön EY 81 ja EY 82 artikla.

49 Nyt esillä olevassa asiassa sovellettavien menettelysääntöjen osalta kantajat kritisoivat erityisesti riidanalaisen päätöksen 299 perustelukappaleessa esitettyä toteamusta, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 7 artiklan 1 kohdassa ja 23 artiklan 2 kohdassa annetaan komissiolle toimivalta todeta ”kilpailusääntöjen rikkomiset” ja määrätä niistä seuraamukset. Tämän asetuksen 4 artiklasta ilmenee kantajien mukaan päinvastoin, että siinä annetaan komissiolle toimivaltuudet yksinomaan määrätä seuraamuksia EY 81 ja EY 82 artiklan rikkomisista.

50 Kantajat huomauttavat myös, että asetus N:o 1/2003 on annettu EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon päätyttyä. Koska tässä asetuksessa ei ulotettu komission toimivaltaa HT 65 artiklan täytäntöönpanoon, kantajien mukaan neuvosto on todennäköisesti perustellusti katsonut, ettei se ollut toimivaltainen pidentämään perustamissopimuksen voimassaoloa, koska tämä toimivalta kuuluu yksinomaan mainitun perustamissopimuksen laatijoille eikä sillä perustetuille toimielimille.

51 Komission 18.6.2002 annettua tiedonantoa koskevasta väitteestä kantajat korostavat, ettei periaatteellisen kannan perustelemiseksi riitä sen toistaminen.

52 Kantajat lisäävät vastauksessaan, että vaikka oletettaisiin, että asetusta N:o 1/2003 voitaisiin tulkita niin, että se tarkoittaa myös HT 65 artiklan mukaisia menettelyjä, tämä ei voi muuttaa EHTY:n perustamissopimuksen ja erityisesti sen 97 artiklan ulottuvuutta. Normihierarkiasta johtuu, että neuvoston asetuksella ei voida muuttaa perustamissopimusta. Näin on sitäkin suuremmalla syyllä silloin, kun HT 95 artiklassa määrätään erityisestä menettelystä, jota on noudatettava silloin, kun EHTY:n perustamissopimuksen muutos katsotaan välttämättömäksi sellaisten tapausten kattamiseksi, joista siinä ei määrätä.

53 Aineellisten sääntöjen osalta kantajat katsovat, että nyt esillä olevassa asiassa ei voida soveltaa riidanalaisen päätöksen 301 perustelukappaleessa mainittua yleistä oikeusperiaatetta, jonka mukaan sovellettavana aineellisena oikeutena pysyy rikkomishetkellä voimassa ollut oikeus soveltamispäivästä riippumatta. Nyt esillä olevassa asiassa kyse ei ole siitä, että lainlaatija muuttaa lakitekstiä, vaan kyseessä on oikeussäännön täytäntöönpanosta vastaavan toimielimen aloite, jolla on tarkoitus pitkittää tämän säännön voimassaoloa sen laatijan nimenomaisesti määrittämän voimassaolon päättymispäivän yli. Nyt esillä olevassa asiassa EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolo päättyi sen 97 artiklan mukaan 23.7.2002, ilman että sen laatijat olisivat toteuttaneet mitään toimenpidettä, jolla olisi ollut tarkoitus pitää sen tietyt määräykset voimassa. Riippumatta niistä harmeista, joita tämä tilanne voi aiheuttaa komissiolle, sillä ei ole oikeutta korvata kyseisiä laatijoita pitämällä HT 65 artikla voimassa.

54 Kantajat lisäävät vastauksessaan, että vaikka ajankohtaa 23.7.2002 edeltäviin käyttäytymisiin sovelletaankin EHTY:n perustamissopimusta, niihin sovelletaan kaikkia tämän perustamissopimuksen artikloita, mukaan lukien sen 97 artikla, joka estää sen kaiken soveltamisen tuon päivän jälkeen.

55 Komissio kiistää kantajien väitteet samanlaisten väitteiden avulla kuin ne, joita riidanalainen päätös sisältää.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

56 Kanneperusteen molempia osia on tutkittava yhdessä.

57 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin palauttaa mieliin, että yhteisöjen perustamissopimuksilla on luotu yksi ainoa oikeusjärjestys (ks. vastaavasti yhteisöjen tuomioistuimen 14.12.1991 antama lausunto 1/91, Kok., s. I-6079, 21 kohta ja asia T-120/89, Stahlwerke Peine-Salzgitter v. komissio, tuomio 27.6.1991, Kok., s. II-279, 78 kohta), jossa, kuten EY 305 artiklan 1 kohdasta ilmenee, EHTY:n perustamissopimus muodosti erityisjärjestelmän, jolla poikettiin EY:n perustamissopimuksen soveltamisalaltaan yleisistä määräyksistä.

58 EHTY:n perustamissopimuksen 97 artiklan nojalla tämän sopimuksen voimassaolo on päättynyt 23.7.2002. Tämän seurauksena EY:n perustamissopimuksen yleinen soveltamisala on laajentunut 24.7.2002 alkaen kattamaan myös ne alat, jotka alun perin kuuluivat EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan.

59 Vaikka EY:n perustamissopimuksen määräysten tuleminen EHTY:n perustamissopimuksen määräysten sijaan 24.7.2002 alkaen merkitsi muutoksia sovellettavien oikeudellisten perustojen, menettelyjen ja aineellisten säännösten osalta, tämä seuraanto tapahtui yhteisön oikeusjärjestyksen ja sen tavoitteiden jatkuvuuden ja yhtenäisyyden puitteissa (asia T-25/04, González y Diéz v. komissio, tuomio 12.9.2007, Kok., s. II-3121, 55 kohta).

60 Tältä osin on huomattava, että sellaisen vapaata kilpailua koskevan järjestelmän perustaminen ja ylläpitäminen, jossa tavanomaiset kilpailun edellytykset on varmistettu ja joka on muun muassa yritysten välisten kartellien alaa koskevien sääntöjen taustalla, on eräs sekä EY:n perustamissopimuksen (ks. vastaavasti asia C-308/04 P, SGL Carbon v. komissio, tuomio 29.6.2006, Kok., s. I-5977, 31 kohta) että EHTY:n perustamissopimuksen olennainen päämäärä (ks. vastaavasti yhteisöjen tuomioistuimen lausunto 1/61, 13.12.1961, Kok., s. 505 ja 519 ja asia T-141/94, Thyssen Stahl v. komissio, tuomio 11.3.1999, Kok., s. II-347, 265 kohta ja 299–304 kohta).

61 Vaikka EHTY:n perustamissopimuksen ja EY:n perustamissopimuksen yritysten välisten kartellien alaa koskevat määräykset poikkeavat tietyssä määrin toisistaan, on tässä yhteydessä syytä korostaa, että HT 65 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut sopimukset ja yhdenmukaistetut menettelytavat vastaavat EY 81 artiklassa tarkoitettujen sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen käsitettä ja että yhteisöjen tuomioistuimen on tulkittava näitä kahta määräystä samalla tavoin (ks. vastaavasti em. asia Thyssen Stahl v. komissio, tuomion 262–272 ja 277 kohta). Näin ollen EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon päättyminen ei keskeytä sen päämäärän tavoittelua, jonka mukaan kilpailun pitää olla vääristymätöntä alun perin hiilen ja teräksen yhteismarkkinoiden alaan kuuluvilla aloilla, sillä samaa päämäärää tavoitellaan myös EY:n perustamissopimuksen määräyksillä ja sitä tavoittelee sama toimielin eli komissio, joka on yhteisön yleisen edun mukaisen kilpailupolitiikan täytäntöönpanosta ja kehittämisestä vastaava hallinnollinen viranomainen (ks. vastaavasti ja analogisesti em. asia González y Díez v. komissio, tuomion 55 kohta).

62 Sen periaatteen mukaan, joka koskee jäsenvaltioiden yhteisiä oikeusjärjestelmiä, joiden alkuperä voidaan jäljittää aina roomalaiseen oikeuteen asti, lainsäädännön muuttamistapauksessa on varmistettava oikeudellisten rakenteiden jatkuvuus, jos lainsäätäjä ei ilmaise päinvastaista tahtoaan (asia 23/68, Klomp, tuomio 25.2.1969, Kok., s. 43, 13 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa, että mainitussa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin sovelsi tätä periaatetta, vaikka kyseessä oli yhteisön primaarioikeuden muutos, joka suoritettiin sulautumissopimuksen vaikutuksella.

63 Yhteisön oikeusjärjestyksen ja sen toimintaa ohjaavien päämäärien jatkuvuus edellyttää, että niin jäsenvaltioille kuin yksityisillekin EHTY:n perustamissopimuksen ja sen soveltamiseksi annettujen säännösten nojalla tänä aikana syntyneitä oikeuksia ja velvollisuuksia kunnioitetaan, minkä Euroopan yhteisö Euroopan hiili- ja teräsyhteisön seuraajana takaa omien menettelyjensä puitteissa EHTY:n perustamissopimuksen määräysten voimassaoloaikana syntyneiden tilanteiden osalta. Tämä vaatimus on sitä suuremmalla syyllä pakottava siltä osin kuin yritysten välisten kartellien alaa koskevien sääntöjen noudattamatta jättämisestä johtuvan kilpailun vääristymisen vaikutukset saattavat ajallisesti ulottua EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon päättymisen jälkeiseen aikaan ja kuulua EY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan (ks. analogisesti asia C-119/05, Lucchini, tuomio 18.7.2007, Kok., s. I-6199, 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja em. asia González y Díez v. komissio, tuomion 56 kohta).

64 Edellä sanotusta seuraa, että toisin kuin kantaja väittää, asetusta N:o 1/2003 ja erityisesti sen 7 artiklan 1 kohtaa ja 23 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että siinä sallitaan komission toteavan ajankohdan 23.7.2002 jälkeen EHTY:n perustamissopimuksen aineelliseen ja ajalliseen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla toteutettuja yritysten välisiä kartelleja ja määräävän niistä seuraamukset (ks. analogisesti em. asia González y Díez v. komissio, tuomion 57 kohta) ja näin myös silloin, kun kyseisen asetuksen edellä mainituissa säännöksissä ei mainita nimenomaisesti HT 65 artiklaa.

65 Lisäksi on huomattava, että EY:n perustamissopimuksen määräysten soveltamisen alun perin EHTY:n perustamissopimuksen piiriin kuuluneella alalla on tapahduttava oikeussääntöjen ajalliseen soveltamiseen sovellettavia periaatteita noudattaen. Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa tältä osin, että vaikka menettelysääntöjä katsotaan yleensä voitavan soveltaa kaikkiin niiden voimaantulohetkellä vireillä oleviin asioihin, sanottu ei koske aineellisia sääntöjä. Aineellisia sääntöjä on oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden noudattamisen takaamiseksi tulkittava siten, että ne koskevat ennen niiden voimaantuloa lopullisesti toteutuneita tilanteita ainoastaan siinä tapauksessa, että niiden sanamuodosta, tarkoituksesta tai systematiikasta käy selvästi ilmi, että niille on annettava tällainen vaikutus (em. yhdistetyt asiat Salumi ym., tuomion 9 kohta; asia 21/81, Bout, tuomio 10.2.1982, Kok., s. 381, 13 kohta ja asia T-42/96, Eyckeler & Malt v. komissio, tuomio 19.2.1998, Kok., s. II-401, 55 kohta).

66 Tässä suhteessa sen kysymyksen osalta, mitkä aineelliset säännökset tulevat sovellettaviksi oikeudelliseen tilanteeseen, joka on toteutunut lopullisesti ennen EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon päättymistä, yhteisön oikeusjärjestyksen jatkuvuus sekä oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteita koskevat vaatimukset edellyttävät EHTY:n perustamissopimuksen nojalla annettujen aineellisten säännösten soveltamista sellaisiin tosiseikkoihin, jotka kuuluvat kyseisten säännösten aineelliseen ja ajalliseen soveltamisalaan. Se että EHTY:n perustamissopimuksen määräykset eivät kyseisen sopimuksen voimassaolon päättymisen vuoksi ole enää voimassa tosiseikkoja koskevan arvioinnin tekohetkellä, ei muuta tätä päätelmää, sikäli kuin arviointi koskee sellaista oikeudellista tilannetta, joka on toteutunut lopullisesti sinä ajankohtana, jona sovellettiin EHTY:n perustamissopimuksen nojalla annettuja aineellisia säännöksiä (em. asia González y Díez, tuomion 59 kohta).

67 Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa riidanalainen päätös on tehty asetuksen N:o 1/2003 7 artiklan 1 kohdan ja 23 artiklan 2 kohdan nojalla mainitun asetuksen mukaisessa menettelyssä. Oikeudellista perustaa ja riidanalaisen päätöksen antamisessa noudatettua menettelyä koskevat säännöt ovat aiemmin edellä 65 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettuja menettelysääntöjä. Koska riidanalainen päätös on tehty EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon päätyttyä, komissio on perustellusti soveltanut asetuksessa N:o 1/2003 säädettyjä menettelysääntöjä (ks. vastaavasti ja analogisesti em. asia González y Díez v. komissio, tuomion 60 kohta ja toisin yhdistetyt asiat T-27/03, T-46/03, T-58/03, T-79/03, T-80/03, T-97/03 ja T-98/03, SP ym. v. komissio, tuomio 25.10.2007, Kok., s. II-4331).

68 Aineellisten sääntöjen osalta on huomattava, että riidanalainen päätös koskee oikeudellista tilannetta, joka on toteutunut lopullisesti ennen EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon päättymistä, sillä rikkomisajanjakso kattoi ajankohtien 1.7.1988 ja 16.1.1991 välisen ajan (ks. jäljempänä 140 kohta). Koska 24.7.2002 lähtien sovellettavilla kilpailuoikeuden aineellisilla säännöksillä ei ole taannehtivaa vaikutusta, on todettava, että HT 65 artiklan 1 kohta on asiassa sovellettava ja komission riidanalaisessa päätöksessä tosiasiassa soveltama aineellinen sääntö, koska EY 305 artiklassa vahvistetusta EY:n perustamissopimuksen lex generalis -luonteesta suhteessa EHTY:n perustamissopimukseen seuraa nimenomaan se, että ainoastaan EHTY:n perustamissopimukseen perustuva erityisjärjestelmä ja sen soveltamiseksi annetut oikeussäännöt tulevat lex specialis derogat legi generali -periaatteen nojalla sovellettaviksi ennen ajankohtaa 24.7.2002 lopullisesti toteutuneisiin tilanteisiin.

69 Kaikista edellä esitetyistä päätelmistä johtuu, että ensimmäisen kanneperusteen molemmat osat on hylättävä.

Toinen kanneperuste, joka koskee kilpailusääntöjen rikkomisesta vastuuseen joutumista koskevia sääntöjä

Asianosaisten lausumat

70 Kantajat kiistävät sen, että ARBED ja ProfilARBED voisivat joutua vastuuseen riidanalaisessa päätöksessä todetuista rikkomisista.

71 ARBEDin osalta ja vastauksena riidanalaisen päätöksen 460 perustelukappaleeseen kantajat väittävät viitaten edellä mainitussa asiassa Stora Kopparbergs Bergsglas vastaan komissio annetun tuomion 28 kohtaan, että yhteisöjen tuomioistuin ei ole koskaan vahvistanut, että täysi määräysvalta riittäisi siihen, että emoyhtiön voitaisiin katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä käyttäytymisestä. Se on niiden mukaan katsonut, että tilanteessa, jossa emoyhtiö on hyväksynyt hallinnollisessa menettelyssä vastuun tytäryhtiönsä käyttäytymisestä, komissiolla on oikeus olettaa, että se on vastuussa. Näin ei ole nyt esillä olevassa asiassa, koska komissio ei koskaan ilmoittanut ARBEDille ensimmäisen hallinnollisen menettelyn aikana aikeestaan asettaa se vastuuseen TradeARBEDin käyttäytymisestä.

72 Kantajat lisäävät, että edellä mainitussa asiassa Stora Kopparbergs Bergsglas vastaan komissio annettuun tuomioon johtaneessa asiassa komissio oli omaksunut lähestymistavan, jolla se osoitti kyseessä olevan päätöksen emoyhtiölle, kun oli olemassa täsmällistä näyttöä tämän sotkeutumisesta tytäryhtiönsä kartelliin osallistumiseen (ks. EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 13.7.1994 tehdyn komission päätöksen 94/601/EY (IV/C/33.833 – Kartonki) (EYVL L 243, s. 1) 143 perustelukappale). Näin ei ole nyt esillä olevassa asiassa.

73 Koska yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Stora Kopparbergs Bergsglas vastaan komissio antamassa tuomiossa yksilöimät erityiset edellytykset eivät täyty nyt esillä olevassa asiassa, kantajat väittävät, että rangaistusten yksilöllisyyttä ja todistustaakkaa koskevat yleiset periaatteet edellyttävät, että komissio näyttää toteen, että kullekin väitetiedoksiannon kohteena olevalle yritykselle voidaan osoittaa erityiset

moitteet. Ne vetoavat tältä osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-304/02, Hoek Loos vastaan komissio, 4.7.2006 antamaan tuomioon (Kok., s. II-1887, 118 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

74 Nyt esillä olevassa asiassa komissio on kuitenkin todennut sekä riidanalaisessa päätöksessä (444 ja 464 perustelukappale) että alkuperäisessä päätöksessä (322 perustelukappale), että ainoastaan TradeARBED oli osallistunut kyseessä oleviin eri sopimuksiin ja menettelytapoihin.

75 Lopuksi kantajat väittävät, että ARBEDin joutuminen vastuuseen TradeARBEDin suorittamista rikkomisista pelkästään siitä syystä, että se omistaa kokonaan tytäryhtiönsä, johtaisi nyt esillä olevassa asiassa syrjintään suhteessa muihin kyseessä oleviin yrityksiin. Toisin kuin komissio väittää riidanalaisen päätöksen 468 perustelukappaleessa, alkuperäisessä päätöksessä hyväksyttiin näihin yrityksiin nähden vastuuseen joutumista koskeva testi, joka ei perustunut palkkien tuotantoon vaan tosiasialliseen osallistumiseen kyseessä oleviin rikkomisiin. Vain silloin kun saman konsernin kaksi yhtiötä on osallistunut kartelliin, komissio on tehnyt päätöksen yksinomaan tuotantoyhtiötä vastaan (ks. alkuperäisen päätöksen 320 ja 321 perustelukappale). Kantajien mukaan komissio ei voi poiketa nyt esillä olevassa asiassa tästä vastuuseen joutumista koskevasta testistä syyllistymättä yhdenvertaisen kohtelun periaatteen vastaiseen syrjintään.

76 Vastauskirjelmässään kantajat lisäävät, että nyt esillä olevassa asiassa komissio on päättänyt olla tukeutumatta kumottavissa olevaan olettamaan emoyhtiöiden osallistumisesta kokonaisuudessaan omistamiensa tytäryhtiöiden toimintaan ja on päättänyt sen sijaan tutkia tosiseikkojen ja keräämiensä tietojen perusteella, ovatko nämä yhtiöt todella osallistuneet rikkomiseen. Nyt esillä olevassa asiassa komissio on päätellyt alkuperäisessä päätöksessä suorittamassaan tosiseikkojen tarkastelussa, että ARBED-konsernista ainoastaan TradeARBED oli osallistunut rikkomiseen. Tästä syntyy kaksi seurausta.

77 Koska komissio oli päättänyt alkuperäisen päätöksen tekemiseen johtaneessa menettelyssä olla yhtäältä tukeutumatta kyseiseen kumottavissa olevaan olettamaan,

kantajat katsovat, ettei se voi omaksua toisenlaista lähestymistapaa riidanalaisen päätöksen tekemiseen johtaneessa menettelyssä loukkaamatta yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.

78 Toisaalta turvautuminen mainittuun olettamaan on kantajien mukaan nyt esillä olevassa asiassa mahdotonta sen oikeusvoiman vuoksi, joka kantajien mukaan liittyy alkuperäiseen päätökseen, jossa komissio on katsonut, että ainoastaan TradeARBED oli osallistunut rikkomiseen. Alkuperäisen päätöksen tätä aspektia ei ole koskaan kiistetty tai sitäkään suuremmalla syyllä kumottu tuomioistuimen päätöksellä.

79 ProfilARBEDin osalta kantajat väittävät, että vaikka oletettaisiinkin, että komissio voisi todeta ARBED-konsernin tuotantoyhtiön olevan vastuussa TradeARBEDin rikkomisista, sen on lisäksi valittava, määrääkö se seuraamuksen ARBEDille, joka riidanalaisten tosiseikkojen tapahtuma-aikaan toimi tuotantoyhtiönä, vai ProfilARBEDille, joka on ARBEDin taloudellinen seuraaja palkkien tuotantoalalla.

80 Kantajien mukaan komissio ei voi rangaistusten yksilöllisyyden periaatetta loukkaamatta asettaa vastuuseen samalla rikkomiseen osallistunutta yritystä ja sitä yritystä, joka on myöhemmin harjoittanut toimintaa, johon rikkominen kohdistui. Komission lähestymistapa johtaisi siihen, että samojen tosiseikkojen perusteella tutkittaisiin ja rangaistaisiin kahta yritystä.

81 Joka tapauksessa siltä osin kuin ProfilARBEDia ARBEDin seuraajana palkkien tuotantotoiminnassa pidetään vastuussa sen käyttäytymisestä, se pyrkii vetoamaan soveltuvin osin väitteisiin, jotka on esitetty edellä 71–78 kohdassa.

82 Komissio kiistää kantajien väitteet perusteluilla, jotka ovat samanlaiset kuin riidanalaiseen päätökseen sisältyneet perustelut.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

83 On erotettava toisistaan kunkin kolmen kantajan erityinen tilanne.

– TradeARBED

84 Jollei kantajien niiden ensimmäisen ja kolmannen kanneperusteen puitteissa esittämistä perusteluista muuta johdu, ne eivät riitauta sitä, että riidanalainen päätös olisi voitu osoittaa TradeARBEDille alkuperäisessä päätöksessä ainoaksi ”eri sopimuksiin ja menettelytapoihin osallistuneeksi” ARBED-ryhmän yhtiöksi määriteltynä yhtiönä.

85 On siis katsottava, että TradeARBED ei ole vedonnut toiseen kanneperusteeseen riidanalaisen päätöksen kumoamiseksi esittämiensä vaatimusten tueksi.

– ARBED

86 Kantajien tämän kanneperusteen puitteissa esittämien perustelujen perusteella ei voida todeta, että ARBEDin asettaminen vastuuseen TradeARBEDin suorittamista rikkomi-

sista ja sakon määrääminen yhteisvastuullisesti näille kahdelle yhtiölle on oikeudellisesti virheellistä.

87 Tältä osin on aluksi muistutettava, että EY 81 artiklassa tarkoitetun yrityksen käsite sisältää taloudelliset yksiköt, joista kullakin on erillinen organisaatio, joka muodostuu henkilöistä sekä aineellisista ja aineettomista tekijöistä ja jolla pyritään pysyvästi tiettyyn taloudelliseen päämäärään ja joka voi myötävaikuttaa tämän määräyksen rikkomiseen (asia T-112/05, Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 12.12.2007, Kok., s. II-5049, tällä hetkellä valitusvaiheessa, 57 kohta; ks. myös asia T-9/99, HFB ym. v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok., s. II-1487, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

88 Syy siihen, että komissiolla on oikeus osoittaa päätös, jossa määrätään sakkoja, konsernin emoyhtiölle, ei siis ole se, että emoyhtiö olisi yllyttänyt tytäryhtiötä rikkomaan kilpailusääntöjä, eikä varsinkaan se, että emoyhtiö olisi osallistunut kyseiseen rikkomiseen, vaan se, että ne muodostavat yhden ainoan yrityksen edellä mainitussa merkityksessä. Yhteisön kilpailuoikeudessa katsotaan, että samaan konserniin kuuluvat eri yhtiöt muodostavat yhden taloudellisen yksikön eli EY 81 ja EY 82 artiklassa tarkoitetun yrityksen, jos kyseiset yhtiöt eivät määritä itsenäisesti toimintaansa markkinoilla (em. asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 58 kohta; ks. myös asia T-203/01, Michelin v. komissio, tuomio 30.9.2003, Kok., s. II-4071, 290 kohta).

89 Sellaisessa erityistapauksessa, jossa emoyhtiöllä on täysi määräysvalta rikkomiseen syyllistyneessä tytäryhtiössään, on olemassa vääräksi osoitettavissa oleva olettama, jonka mukaan kyseisellä emoyhtiöllä on tosiasiassa ratkaiseva vaikutus tytäryhtiönsä käyttäytymiseen (em. asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 60 kohta; ks. myös vastaavasti asia 107/82, AEG-Telefunken v. komissio, tuomio 25.10.1983, Kok., s. 3151, Kok. Ep. VII, s. 281, 50 kohta ja yhdistetyt asiat T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, ns. PVC II -tapaus, tuomio 20.4.1999, Kok., s. II-931, 961 ja 984 kohta) ja ne muodostavat siis yhden EY 81 artiklassa tarkoitetun yrityksen (yhdistetyt asiat T-71/03, T-74/03, T-87/03 ja T-91/03, Tokai Carbon ym. v. komissio, tuomio 15.6.2005, 59 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa). Näin ollen emoyhtiön, joka riitauttaa yhteisöjen tuomioistuimissa komission päätöksen sakon määräämisestä sille sen tytäryhtiön käyttäytymisestä, on kumottava tämä olettama

esittämällä todisteita, joilla voidaan osoittaa tytäryhtiön itsenäisyys (asia T-314/01, Avebe v. komissio, tuomio 27.9.2006, Kok., s. II-3085, 136 kohta; ks. myös vastaavasti em. asia Stora Kopparbergs Bergsglas v. komissio, tuomion 29 kohta).

90 Tämän osalta on korostettava, että kuten kantajat väittävät, pitää paikkansa, että yhteisöjen tuomioistuin mainitsi edellä mainitussa asiassa Stora Kopparbergs Bergsglas vastaan komissio antamansa tuomion 28 ja 29 kohdassa sen ohella, että emoyhtiöllä on täysi määräysvalta tytäryhtiössään, muitakin seikkoja, joihin kuuluu esimerkiksi se, että emoyhtiö ei kiistä vaikutustaan tytäryhtiönsä kauppapolitiikkaan, sekä kahden yhtiön yhteinen edustus hallinnollisessa menettelyssä. Yhteisöjen tuomioistuin mainitsi kuitenkin kyseiset seikat yksinomaan tarkoituksenaan esittää kaikki seikat, joihin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli perustanut päättelynsä, ja katsoi, että tämä ei ollut tukeutunut yksinomaan siihen, että emoyhtiöllä on täysi määräysvalta tytäryhtiössään. Näin ollen se, että yhteisöjen tuomioistuin pysytti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arvioinnin tässä asiassa, ei voi johtaa siihen, että muutetaan periaatetta, joka vahvistettiin edellä mainitussa asiassa AEG-Telefunken vastaan komissio annetun tuomion 50 kohdassa (em. asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 61 kohta).

91 Tässä tilanteessa komissio voi katsoa, että olettama emoyhtiön ratkaisevasta vaikutuksesta tytäryhtiön käyttäytymiseen markkinoilla vahvistetaan, jos komissio näyttää toteen, että emoyhtiöllä on täysi määräysvalta tytäryhtiössä. Vaikka todettaisiinkin, että emoyhtiö ei ole suoraan osallistunut sopimuksiin, komissio voi sittemmin katsoa, että tämä emoyhtiö on yhteisvastuussa tytäryhtiölleen määrätyn sakon maksamisesta, paitsi jos tämä yhtiö näyttää toteen, että sen tytäryhtiö käyttäytyy itsenäisesti markkinoilla (asia T-85/06, General Química ym. v. komissio, tuomio 18.12.2008, 62 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

92 Mitä tulee komission suorittamaan vastuun jakamiseen nyt esillä olevassa asiassa, on aluksi todettava, että samoin kuin EY 81 artiklan 1 kohdan kielto, myös HT 65 artiklan 1 kohdan kielto kohdistuu muun muassa ”yrityksiin”. On jo todettu, että näissä molemmissa määräyksissä yrityksen käsite on samansisältöinen (asia T-145/94,

Unimétal v. komissio, tuomio 11.3.1999, Kok., s. II-585, 600 kohta). Näin ollen EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomisesta johtuvan vastuun jakamista koskevat säännöt pätevät myös HT 65 artiklan 1 kohdan rikkomisiin (ks. vastaavasti asia C-196/99 P, Aristrain v. komissio, tuomio 2.10.2003, Kok., s. I-11005, 96 kohta).

93 Nyt esillä olevassa asiassa on selvää, että ARBEDilla on täysi määräysvalta tytäryhtiössään TradeARBEDissa.

94 Näin ollen komissio katsoi perustellusti riidanalaisen päätöksen 460 perustelukappaleessa, että ARBED oli vaikuttanut ratkaisevasti TradeARBEDin käyttäytymiseen, koska ei ole osoitettu eikä edes väitetty, että kyseinen tytäryhtiö määräisi kauppapolitiikastaan itsenäisesti muodostamatta ARBEDin kanssa yhtä ainoaa taloudellista yksikköä ja siten HT 65 artiklassa tarkoitettua yhtä ainoaa yritystä.

95 Kantajien tältä osin tämän kanteen puitteissa edellä mainitussa asiassa Stora Kopparbergs Bergsglas vastaan komissio annetun tuomion 28 kohdan nojalla esittämät väitteet johtuvat tämän tuomion virheellisestä ymmärtämisestä, ja ne on hylättävä edellä 90 kohdassa mainituista syistä.

96 Komissio toteaa joka tapauksessa perustellusti, että se on esittänyt riidanalaisen päätöksen 462 perustelukappaleessa lisätodisteita, jotka emoyhtiön täyttä määräysvaltaa tytäryhtiössään koskevan olettaman lisäksi vahvistavat ARBEDin ratkaisevaa vaikutusta TradeARBEDin käyttäytymiseen ja tämän vallan tosiasiallista käyttöä, mutteivät ARBEDin tosiasiallista aineellista osallistumista kyseessä oleviin rikkomisiin.

97 Edellä mainitussa asiassa ARBED vastaan komissio annetun tuomion, johon ei ole haettu muutosta yhteisöjen tuomioistuimessa, 92 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jo todennut ARBEDin asianajajan istunnossa esittämien täsmennysten perusteella, että TradeARBED oli myyntiyhtiö, joka myi ARBEDin tuottamia

terästeollisuustuotteita, muun muassa teräspalkkeja, ja se toimi joko komissionsaajana, jolloin ARBED laskutti myynnin suoraan asiakkaalta, tai myyntiedustajana, jolloin TradeARBED laskutti myynnin asiakkaalta ARBEDin lukuun, ja sai kummassakin tapauksessa myyntituottoon perustuvan palkkion. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että on osoitettu, ettei TradeARBED määrännyt itsenäisesti käyttäytymistään yhteisön teräspalkkimarkkinoilla vaan noudatti lähinnä ARBEDin sille antamia ohjeita.

98 Edellä mainitussa asiassa ARBED vastaan komissio annetun tuomion, johon ei ole haettu muutosta, 96 ja 97 kohdasta ilmenee myös, että a) alkuperäisen päätöksen tekemiseen johtaneen hallinnollisen menettelyn aikana komission TradeARBEDille osoittamiin tietopyyntöihin on vastannut milloin ARBED, milloin TradeARBED, b) ARBED on pitänyt TradeARBEDia pelkästään ”myyntiorganisaationaan” ja c) ARBED on omasta aloitteestaan katsonut olevansa väitetiedoksiannon vastaanottaja, vaikka väitteet on nimenomaan annettu tiedoksi TradeARBEDille, ja se on valtuuttanut asianajajan valvomaan etujaan.

99 Edellä todetusta johtuu, että ARBEDin ja sen tytäryhtiön TradeARBEDin on katsottava muodostavan HT 65 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun yhden ja saman yrityksen ja että komissio on perustellusti asettanut ensin mainitun vastuuseen toisen käyttäytymisestä.

100 Lisäksi kantajien perusteluissa sotketaan toisiinsa emoyhtiön joutuminen suoraan vastuuseen sen yhdessä tytäryhtiönsä kanssa tekemästä kilpailusääntöjen rikkomisesta sen vuoksi, että se itse on todella osallistunut tähän rikkomiseen, ja emoyhtiön joutuminen vastuuseen sen tytäryhtiön yksin tekemästä rikkomisesta sillä perusteella, että ensin mainitulla on ratkaiseva vaikutus viimeksi mainitun käyttäytymiseen.

101 Toisin kuin kantajat väittävät, komissio on tämän viimeksi mainitun vastuuseenjoutumissäännön perusteella osoittanut ARBEDille sekä alkuperäisen päätöksen (ks. sen 322 perustelukappale) että riidanalaisen päätöksen (ks. erityisesti sen 462 perustelukappale).

102 Näin ollen kantajien väite, joka perustuu siihen väitettyyn oikeusvoimaan, joka liittyy alkuperäisessä päätöksessä olevaan toteamukseen ainoastaan TradeARBEDin osallistumisesta kyseessä oleviin rikkomisiin, on hylättävä tehottomana.

103 Kantajien väite niin sanotusta syrjinnästä, jonka uhreiksi ne väittävät joutuneensa suhteessa muihin yrityksiin, joille riidanalainen päätös oli osoitettu, on täysin perusteeton. Kuten riidanalaisen päätöksen 466–468 perustelukappaleesta (ja jo alkuperäisen päätöksen 322 perustelukappaleesta) ilmenee, juuri ARBEDin ja TradeARBEDin, joka ARBEDin palkkien jakeluyhtiönä sai vain pienen prosenttiosuuden myyntihinnasta, muodostaman yrityksen erityisen tilanteen perusteella ja kaikkien kyseessä oleviin rikkomisiin osallistuneiden palkkien tuotantoyritysten yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi komissio on asettanut ARBEDin vastuuseen sen tytäryhtiön TradeARBEDin tekemistä rikkomisista. Tämä vastuuseen asettaminen johtaa kaikkeen muuhun kuin syrjintään, ja se on täysin yhdenvertaisen kohtelun yleisen periaatteen mukaista; vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tämä periaate edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tilanteita ei kohdella eri tavalla eikä erilaisia tilanteita kohdella samalla tavalla, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella (ks. asia C-303/05, Advocaten voor de Wereld, tuomio 3.5.2007, Kok., s. I-3633, 56 kohta ja asia T-351/02, Deutsche Bahn v. komissio, tuomio 5.4.2006, Kok., s. II-1047, 137 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

104 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo lopuksi, että yrityksen käsitteen mukaisesti ARBEDin ja TradeARBEDin voitaisiin katsoa olevan yhteisvastuussa niiden moititusta käyttäytymisestä, koska toinen niistä joutuu vastuuseen toisen tekemästä toimesta ja sen katsotaan siis tehneen sen (ks. vastaavasti em. asia HFB ym. v. komissio, tuomion 524 ja 525 kohta; em. yhdistetyt asiat Tokai Carbon ym. v. komissio,

tuomion 62 kohta ja em. asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 62 kohta; ks. myös vastaavasti ja analogisesti yhdistetyt asiat 6/73 ja 7/73, Istituto Chemioterapico Italiano ja Commercial Solvents v. komissio, tuomio 6.3.1974, Kok., s. 223, Kok. Ep. II, s. 229, 41 kohta ja asia C-294/98 P, Metsä-Serla ym. v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok., s. I-10065, 26–28 kohta).

105 Edellä todetusta johtuu, että toinen kanneperuste on hylättävä perusteettomana siltä osin kuin ARBED vetoaa siihen.

– ProfilARBED

106 Kantajien nyt esillä olevassa asiassa tämän kanneperusteen yhteydessä esittämien perustelujen nojalla ei myöskään voida todeta, että ProfilARBEDin asettaminen vastuuseen ARDEDin/TradeARBEDin kilpailusääntöjä rikkovasta toiminnasta ja sakon määrääminen yhteisvastuullisesti näille kolmelle yhtiölle sisältäisi oikeudellisen virheen.

107 Aluksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komissio asetti perustellusti ProfilARBEDin ARBEDin taloudellisena seuraajana palkkien tuotantoalalla ARBED-konsernissa vastuuseen ARBEDin kilpailusääntöjä rikkovasta toiminnasta ja näin ollen epäsuorasti vastuuseen TradeARBEDin kilpailusääntöjä rikkovasta toiminnasta.

108 Tämä vastuuseen joutuminen on perusteltua oikeuskäytännössä vahvistetun taloudellisen jatkuvuuden kriteerin perusteella, erityisesti uudelleenjärjestelyjen tai muiden konsernin sisäisten muutosten tapauksessa (ks. tältä osin asia C-280/06, ETI ym., tuomio 11.12.2007, Kok., s. I-10893, 40–49 kohta ja julkisasiamies Kokottin tätä asiaa koskeva ratkaisuehdotus, Kok., s. I-10896, 65–84 kohta).

109 Tämän oikeuskäytännön mukaan silloin, kun oikeudellisen yksikön kaikki taloudelliset toiminnat tai osa niistä siirretään toiselle oikeudelliselle yksikölle, uusi yrittäjä voi joutua vastuuseen alkuperäisen yrittäjän kyseisen toiminnan puitteissa tekemistä rikkomisista, jos edellinen muodostaa jälkimmäisen kanssa kilpailusääntöjen soveltamisen kannalta saman taloudellisen yksikön, ja näin on myös silloin, kun alkuperäinen yrittäjä on vielä olemassa oikeudellisena yksikkönä (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004, Kok., s. I-123, 354–359 kohta; em. asia ETI ym., tuomion 48 kohta ja asia T-43/02, Jungbunzlauer v. komissio, tuomio 27.9.2006, Kok., s. II-3435, 131–133 kohta).

110 Yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt, että tällainen seuraamuksen täytäntöönpano on sallittua silloin, kun kyseiset yksiköt ovat olleet saman henkilön määräysvallassa ja kun ne ovat näin ollen näitä yrityksiä yhdistävien läheisten taloudellisten ja oikeudellisten siteiden vuoksi noudattaneet samoja liiketoiminnallisia ohjeita (em. asia ETI ym., tuomion 49 kohta). Tämä pätee erityisesti konsernin sisäisiin uudelleenjärjestelyihin, joissa alkuperäinen yrittäjä ei välttämättä lakkaa oikeudellisesti olemasta mutta ei harjoita enää mainittavaa taloudellista toimintaa kyseisillä markkinoilla. Jos kartelliin osallistuneen yrityksen alkuperäisen ja uuden yrittäjän välillä on nimittäin rakenteellinen yhteys, nämä voivat vapautua – tapahtuipa se tahallisesti tai tahattomasti – kartellioikeuden mukaisesta vastuustaan käytettävissään olevien oikeudellisten mahdollisuuksien avulla. Siten esimerkiksi yrityksen alkuperäinen yrittäjä voisi konserninsisäisten uudelleenjärjestelyjen seurauksena jäädä pelkäksi ”tyhjäksi kuoreksi” (em. asia ETI ym., tuomion 41 kohta ja em. julkisasiamies Kokottin tätä asiaa koskeva ratkaisuehdotus, 79 kohta).

111 Nyt esillä olevassa asiassa ProfilARBEDin perustaminen vuonna 1992 kokonaan ARBEDin omistuksessa olevaksi tytäryhtiöksi, joka jatkaa ARBEDin taloudellista ja teollista toimintaa palkkialalla, on samanlainen tapaus kuin ne, jotka ovat johtaneet edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Aalborg Portland ym. vastaan komissio ja edellä mainitussa asiassa Jungbunzlauer vastaan komissio annettuihin tuomioihin.

112 Kantajat eivät ole vakavasti kiistäneet mahdollisuutta asettaa ProfilARBED vastuuseen ARBEDin/TradeARBEDin kilpailusääntöjä rikkovasta toiminnasta. Ne väittävät kirjelmissään olennaisin osin, että vaikka oletettaisiinkin, että tällainen vastuuseen joutuminen olisi mahdollista, mihin ne eivät ota nimenomaisesti kantaa, komission

olisi lisäksi täytynyt tutkia rikkomista joko ARBEDin osalta, joka oli rikkomisen aikaan toimiva palkkien tuotantoyhtiö, taikka ProfilARBEDin osalta, joka oli ARBEDin taloudellinen seuraaja tällä alalla.

113 Tämä väite ei kuitenkaan voi menestyä, kun otetaan huomioon taloudellisen kokonaisuuden perustavanlaatuinen käsite, joka on pohjana kaikelle yhteisön oikeuskäytännölle, joka koskee saman yrityksen muodostavien oikeudellisten yksiköiden vastuuseen joutumista kilpailusääntöjen rikkomisesta.

114 Tästä oikeuskäytännöstä ilmenee, että yhteisön kilpailuoikeus koskee yritysten toimintaa (ks. em. asia ETI ym., tuomion 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). EY 81 artiklan 1 kohta ja HT 65 artiklan 1 kohta, joissa yrityksiä kielletään tekemästä sopimuksia tai osallistumasta yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, jotka rajoittavat kilpailua, on osoitettu sellaisille taloudellisille yksiköille, jotka muodostuvat joukosta aineellisia ja inhimillisiä tekijöitä ja jotka voivat myötävaikuttaa siihen, että näissä määräyksissä tarkoitettu rikkominen toteutuu. Näissä määräyksissä tarkoitettu yritys voi siis käsittää useampia oikeussubjekteja (ks. em. yhdistetyt asiat Tokai Carbon ym. v. komissio, tuomion 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

115 Erityisesti todettuaan, että 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 13, s. 204) 15 artiklan 2 kohdassa ei todeta nimenomaisesti, voidaanko yhtiö, jonka ei ole suoraan ja nimenomaisesti katsottu olevan vastuussa komission toteamasta kilpailusääntöjen rikkomisesta, määrätä vastaamaan yhteisvastuullisesti toisen yhtiön kanssa sakosta, joka on määrätty tälle toiselle yhtiölle seuraamukseksi siitä, että se on tekijänä syyllistynyt todettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että kyseistä säännöstä on tulkittava siten, että yhtiö voidaan määrätä vastaamaan yhteisvastuullisesti toisen yhtiön kanssa sakosta, joka on määrätty tälle toiselle, tahallaan tai tuottamuksesta kilpailusääntöjä rikkoneelle yhtiölle, sillä edellytyksellä, että komissio samassa päätöksessä osoittaa, että olisi yhtä hyvin voitu todeta, että se yhtiö, jonka on vastattava sakosta yhteisvastuullisesti, on syyllistynyt kyseiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen (yhdistetyt asiat T-339/94–T-342/94, Metsä-Serla ym. v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1727, 42 ja 43 kohta).

116 Yhteisöjen tuomioistuin on nimenomaisesti vahvistanut tämän ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tulkinnan asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdasta edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Metsä-Serla ym. vastaan komissio tehdystä valituksesta antamassaan tuomiossa (27 ja 28 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että tämä tulkinta ei ole laillisuusperiaatteen vastainen, koska valittajat, joiden on katsottu olevan vastuussa toisen oikeussubjektin kilpailua rajoittavista toimista, oli tämän artiklan nojalla tuomittu sakkoon kilpailusääntöjen rikkomisesta, jonka tekijöiksi ne itse on katsottu tämän vastuussa olemisen takia.

117 Yhteisvastuu on siis tavanomainen seuraamus siitä, että yhtiö joutuu vastuuseen toisen yhtiön käyttäytymisestä, erityisesti silloin, kun nämä kaksi yhtiötä muodostavat saman yrityksen.

118 Kantajien väite, joka koskee rangaistuksen yksilöllisyyden periaatteen väitettyä loukkaamista, on asianmukaisesti osoitettu vääräksi sillä komission esiin tuomalla seikalla, että nyt esillä olevassa asiassa nämä kolme kantajaa, jotka muodostavat yhdessä yhteisön kilpailuoikeudessa tarkoitetun saman yrityksen, on velvoitettu maksamaan yksi ainoa sakko, joka niiden on maksettava yhteisvastuullisesti, eikä niille ole määrätty kolmea yksilökohtaista sakkoa.

119 Edellä mainituista seikoista johtuu, että toinen kanneperuste on hylättävä perusteettomana siltä osin kuin ProfilARBED vetoaa siihen.

Kolmas kanneperuste, joka koskee menettelyyn sovellettavia vanhentumisaikoja koskevien sääntöjen rikkomista

Asianosaisten lausumat

120 Mitä tulee päätöksen N:o 715/78 2 artiklassa ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun vanhentumisajan keskeytymiseen, kantajat väittävät, että niistä ainoa, joka voi vastata rikkomiseen osallistuneen yrityksen määritelmää, on TradeARBED. Tätä määritelmää ei niiden mukaan missään tapauksessa voida soveltaa yrityksiin, joille komissio ei ole osoittanut väitetiedoksiantoa.

121 Kantajat lisäävät vastauskirjelmässään, että yrityksiä, jotka ovat osallistuneet näissä säännöksissä tarkoitetulla tavalla rikkomisiin, ovat ainoastaan ne, jotka on määritelty tällaisiksi menettelyssä, johon vanhentumisen keskeyttävä toimi liittyy.

122 Mitä tulee päätöksen N:o 715/78 3 artiklassa ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuun vanhentumisajan kulumisen pysäyttämiseen, kantajat väittävät, että komission päätöksen adressaatin yhteisöjen tuomioistuimessa nostamalla kanteella ei ole oikeudellista vaikutusta niihin adressaatteihin, jotka eivät ole oikeudenkäynnissä asianosaisina. Ne vetoavat tältä osin yleiseen periaatteeseen, jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuin ei voi lausua kanteen ulkopuolisesta seikasta, ja siihen, että oikeudenkäyntien vaikutukset pysyvät asianosaisten välisinä, sekä näihin periaatteisiin liittyviin seurauksiin, jotka on vahvistettu yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-310/97 P, komissio vastaan AssiDomän Kraft Products ym., 14.9.1999 antamalla tuomiolla (Kok., s. I-5363, 52 ja 53 kohta). Tällaisella kanteella ei siis ole vaikutusta TradeARBEDin ja ProfilARBEDin kaltaisiin oikeushenkilöihin, joille kyseessä olevaa päätöstä ei ole osoitettu ja jotka eivät tästä syystä voi riitauttaa sitä tuomioistuimessa.

123 Kantajat lisäävät vanhentumisen pysähtyneenä olemista koskevien ajanjaksojen mahdollisesta ”risteävän soveltamisesta”, sellaisena kuin komissio sitä tarkoittaa riidanalaisen päätöksen 451 perustelukappaleessa, että vaikka muodollisesti HT 65 artiklan soveltamispäätökset ovatkin yleensä yhden ainoan asiakirjan muodossa, joka osoitetaan useammalle yritykselle, ne muodostavat kuitenkin oikeudellisesti yksittäisten päätösten ryhmän. Tässä asiayhteydessä yhden adressaatin nostamalla kanteella ei lähtökohtaisesti ole vaikutusta muiden adressaattien oikeudelliseen tilanteeseen eikä etenkään sellaisten yritysten tilanteeseen, joille kyseistä päätöstä ei ole osoitettu.

124 Tältä osin kantajat toteavat vielä, että toisin kuin päätöksen N:o 715/78 2 artiklan 2 kohdassa ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 4 kohdassa vanhentumisajan keskeytymisestä nimenomaisesti säädetään, päätöksen N:o 715/78 3 artiklassa ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 6 kohdassa ei säädetä, että vanhentumisajan kulumisen pysähtyminen yhden yrityksen osalta pätee myös kaikkiin muihin yrityksiin, jotka ovat osallistuneet rikkomiseen. Näissä säännöksissä tarkoitetaan siis yksinomaan oikeudenkäynnin asianosaisiin sovellettavaa pysähtymistä.

125 Kantajat toteavat vastauskirjelmässään, että tämä suppea tulkinta vahvistetaan myös asiassa C-282/05 P, Holcim (Deutschland) vastaan komissio, 19.4.2007 annetussa tuomiossa (Kok., s. I-2941).

126 Kantajat soveltavat näitä periaatteita nyt esillä olevan asian olosuhteisiin ja väittävät TradeARBEDin osalta, että viimeisin vanhentumisajan keskeyttävä toimenpide oli 11.–14.1.1993 tapahtunut kuuleminen taikka mahdollisesti alkuperäisen päätöksen tekeminen 16.2.1994. Tämän viimeksi mainitun päivän jälkeen ei ole voitu tehdä mitään vanhentumisaikaa keskeyttävää toimenpidettä, eikä TradeARBEDille itse asiassa ole osoitettu mitään selvittämistoimea ennen ajankohtaa 8.3.2006 tapahtunutta väitetiedoksiannon lähettämistä. Komission toimivalta määrätä sille sakko oli näin ollen vanhentunut tammikuussa 1998 taikka mahdollisesti helmikuussa 1999. Rikkominen, josta sitä syytetään, on joka tapauksessa vanhentunut tammikuussa 2001 eli kymmenen vuoden kuluttua siitä päivästä, jona rikkominen lakkasi.

127 ARBEDin osalta kantajat huomauttavat, että se ei ole saanut mitään tietopyyntöä eikä 6.5.1992 päivättyä väitetiedoksiantoa ole osoitettu sille ja että tästä syystä siltä on evätty oikeus tutustua asiakirja-aineistoon (em. asia ARBED v. komissio, tuomio 2.10.2003, 22 kohta). Niitä ainoita tietopyyntöjä, jotka sille osoitettiin vuoden 1993 syyskuussa ja marraskuussa, ei ollut osoitettu sille rikkomiseen osallistuneena yrityksenä, minkä alkuperäinen päätös vahvistaa. Kantajat päättelevät tästä, että komissio ei ole pitänyt ARBEDia päätöksen N:o 715/78 2 artiklan 1 kohdassa ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna rikkomiseen osallistuneena yrityksenä menettelyssä, joka on johtanut alkuperäisen päätöksen tekemiseen. Ne katsovat näin ollen, että sen osalta vanhentumisaika ei ole voinut keskeytyä.

128 Kantajat väittävät alkuperäisestä päätöksestä, ettei se ole kaikella todennäköisyydellä edellä mainituissa säännöksissä tarkoitettu ”tutkintatoimi” eikä se siis keskeytä vanhentumisaikaa. Yhteisöjen tuomioistuin on joka tapauksessa kumonnut tämän päätöksen eikä se näin ollen ole saanut aikaan mitään vaikutuksia.

129 Alkuperäistä päätöstä koskeva kumoamiskanne nostettiin 8.4.1994 eli noin kolme vuotta ja kolme kuukautta sen päivän jälkeen, jona väitetty rikkominen on lakannut. Vanhentumisajan kuluminen pysähtyi siihen asti, kunnes yhteisöjen tuomioistuin 2.10.2003 antoi tuomionsa. Tämän päivän jälkeen komissiolle jäi vähän vaille yksi vuosi ja yhdeksän kuukautta aikaa suorittaa vanhentumisajan ARBEDiin nähden keskeyttävä toimi. Ensimmäinen vanhentumisajan keskeyttävä toimi eli päätös menettelyn aloittamisesta ja väitetiedoksiannon lähettäminen 8.3.2006 suoritettiin kuitenkin vasta kaksi vuotta ja viisi kuukautta mainitun päivän jälkeen.

130 Kantajat myöntävät, että vuoden 2004 alusta lähtien komissio on osoittanut eri tietopyyntöjä Arcelor SA:lle, joka oli kyseisenä aikana ryhmän kattoyhtiö. Ne huomauttavat kuitenkin, että tämä yhtiö oli ARBEDista erillinen oikeudellinen yksikkö eikä sitä ollut koskaan yksilöity rikkomiseen osallistuneeksi yritykseksi eikä edes yhtiöksi, joka voisi joutua vastuuseen näistä rikkomisista. Näin ollen kantajat

katsovat, että kyseessä olevat tietopyynnöt eivät ole voineet keskeyttää vanhentumisaikaa mihinkään yritykseen nähden.

131 Kantajat väittävät lopuksi ProfilARBEDin osalta, että ensimmäinen vanhentumisajan keskeyttävä toimi eli 8.3.2006 päivätty väitetiedoksianto osoitettiin sille yli 15 vuotta rikkomisten lakkaamisen jälkeen. Muille rikkomisiin osallistuneille osoitetut keskeyttävät toimet oli suoritettu kaikki ennen alkuperäisen päätöksen tekopäivää eli ennen ajankohtaa 16.2.1994, toisin sanoen yli 12 vuotta ennen kyseisen väitetiedoksiannon lähettämistä.

132 Komissio katsoo, että kantajien edellä mainitussa asiassa komissio vastaan AssiDomän Kraft Products ym. annetun tuomion (ks. edellä 122–124 kohta) perusteella esittämiä perusteluja ei voida soveltaa vanhentumisajan keskeytymistapaukseen. Tämä oikeuskäytäntö koski vain yrityksiä, joille oli osoitettu lopulliseksi tullut päätös ja joiden suhteen ei tullut esille kysymystä vanhentumisajan keskeytymisestä. Sillä ei siis ole vaikutusta vanhentumisajan keskeytymiseen oikeudenkäynnin ainoaan asianosaiseen nähden.

133 Nämä perustelut ovat joka tapauksessa ristiriidassa päätöksen N:o 715/78 ja asetuksen N:o 1/2003 keskeisten säännösten sanamuodon ja rakenteen kanssa. Näistä säännöksistä ilmenee, että vanhentumisaika koskee komission mahdollisuutta aloittaa kilpailuoikeuden rikkomista koskeva menettely eikä sen mahdollisuutta suorittaa toimi tiettyä yritystä vastaan.

134 Erityisesti päätöksen N:o 715/78 2 artiklan 2 kohdasta ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 4 kohdasta johtuu, että vanhentumisaika keskeytyy paitsi oikeudenkäynnin kohteena olleiden yritysten suhteen, myös niiden yritysten suhteen, jotka rikkomiseen osallistuneina eivät vielä ole komission tiedossa ja joihin ei näin ollen ole kohdistettu mitään tutkintatoimenpidettä tai menettelyllistä toimea. Samoin päätöksen N:o 715/78 2 artiklan 3 kohta ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 5 kohta koskevat kaikkia rikkomiseen osallistuneita yrityksiä.

135 Komission mukaan olisi lisäksi epäloogista ja epäjohdonmukaista tulkita päätöksen N:o 715/78 3 artiklaa ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 6 kohtaa niin, että ne merkitsisivät sitä, että vanhentumisaika kuluu kaikkien muiden yritysten suhteen paitsi niiden, jotka ovat osapuolina oikeudenkäynnissä. Se katsoo, että jos lainsäätäjä olisi toivonut tällaista lopputulosta, se olisi täsmentänyt, että vanhentumisajan kulumisen pysähtymisellä on vaikutusta vain oikeudenkäynnissä osapuolena olevaan yritykseen. Näin ollen kanteen nostaminen päätöksestä, jossa todetaan rikkominen, johtaa sen adressaatista riippumatta vanhentumisajan keskeytymiseen kaikkien muidenkin rikkomiseen osallistuneiden yritysten suhteen riippumatta siitä, onko niille osoitettu samanlainen päätös vai ei.

136 Komissio lisää vastauskirjelmässään, että ilmaisu ”rikkomiseen osallinen” tarkoittaa objektiivista tosiseikkaa eli osallistumista rikkomiseen, ja se erottuu selvästi subjektiivisesta ja satunnaisesta seikasta, kuten yrityksen määrittämisestä rikkomiseen osalliseksi. Näin ollen yritys on voinut osallistua rikkomiseen, ilman että komissio tietää siitä sillä hetkellä, kun se suorittaa vanhentumisajan keskeyttävän toimen.

137 Komissio katsoo, että edellä mainitussa asiassa Holcim (Deutschland) vastaan komissio annettu tuomio on merkityksetön nyt esillä olevassa asiassa, koska yhteisöjen tuomioistuin ei lausu siinä siitä, keneen nähden vanhentumisajan keskeyttävä tai sen kulumisen pysäyttävä toimi voi saada aikaan vaikutuksia.

138 Lopuksi komissio palauttaa mieliin, että se on riidanalaisen päätöksen 451 perustelukappaleessa todennut, että vanhentumisajan kulumisen pysähtymistä, joka johtuu yhtiön osallistumisesta oikeudenkäyntiin, sovelletaan välttämättä kaikkiin muihin oikeudellisiin yksiköihin, jotka kuuluvat samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja siis yhteisön kilpailuoikeudessa tarkoitettuun samaan ”yritykseen”.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

139 On tutkittava yhtäältä sitä, onko viisivuotista vanhentumisaikaa noudatettu, kun otetaan huomioon kaikki mahdolliset vanhentumisajan keskeytymiset, ja toisaalta sitä, onko komissio noudattanut myös kymmenen vuoden vanhentumisaikaa erottelemalla kunkin kolmen kantajan erityisen tilanteen.

– ARBED

140 On palautettava mieliin, että riidanalaisen päätöksen 1 artiklan mukaan ARBEDista, TradeARBEDista ja ProfilARBEDista muodostuvan yrityksen on todettu osallistuneen kyseessä oleviin rikkomisiin 1.7.1988 ja 16.1.1991 välisenä aikana. Kantajat eivät kiistä tätä rikkomisajanjaksoa koskevaa toteamusta. Jatketuista rikkomisista on kuitenkin todettava, että vanhentumisaika on alkanut kulua aikaisintaan 17.1.1991.

141 Ensinnäkin viiden vuoden vanhentumisajan osalta riidanalaisesta päätöksestä (447 ja 448 perustelukappale) ilmenee, että se on keskeytynyt erityisesti komission kyseisissä yrityksissä 16., 17. ja 18.1.1991 suorittamilla tarkastuksilla, 6.2.1992 TradeARBEDille osoitetulla väitetiedoksiannolla, TradeARBEDille ja ARBEDin oikeudelliselle osastolle 26.11.1993 lähetetyillä tietopyynnöillä, joissa pyydetään ARBEDia ilmoittamaan komissiolle ARBEDin EHTY:ssä vuoden 1993 tammikuun ja syyskuun välillä suorittamien myyntien luvut, ja alkuperäisen päätöksen tekemisellä 16.2.1994. Yhteisöjen tuomioistuimissa vireillä olevien menettelyjen aikana tapahtuneen keskeytymisen jälkeen se keskeytyi uudestaan ARBEDille 8.3.2006 osoitetulla väitetiedoksiannolla.

142 ARBED ei kiistä näitä tietoja, mutta se väittää, että vanhentumisaika ei ole voinut keskeytyä sen suhteen, koska se ei ole päätöksen N:o 715/78 2 artiklan 1 kohdassa ja asetuksen N:o 1/2003 vastaavassa säännöksessä tarkoitettu ”rikkomiseen osallinen yritys”. Ensinnäkin se vetoaa riidanalaisen päätöksen toiseen perustelukappaleeseen, josta ilmenee, että ainoastaan TradeARBED vastaa tätä määritelmää. Toiseksi tätä määritelmää ei voida sen mukaan soveltaa yritykseen, jolle komissio ei ole osoittanut väitetiedoksiantoa. Kolmanneksi tätä määritelmää sovelletaan ainoastaan niihin yrityksiin, jotka on määritelty tällaisiksi siinä hallinnollisessa menettelyssä, jonka puitteissa vanhentumisajan keskeyttävä toimi on suoritettu.

143 Mikään näistä väitteistä ei voi menestyä. Ilmaisulla ”rikkomiseen osallinen yritys” on ymmärrettävä näissä säännöksissä tarkoitettavan yrityksiä, jotka on määritelty tällaisiksi komission päätöksessä, jossa määrätään seuraamus rikkomisesta. Tältä osin se seikka, että alkuperäisessä väitetiedoksiannossa tai yleisemmin hallinnollisessa menettelyssä, jonka puitteissa on suoritettu vanhentumisajan keskeyttävä toimi, yritystä ei ole määritelty ”rikkomiseen osalliseksi”, ei ole ratkaiseva, jos tämä yritys on myöhemmin määritelty tällaiseksi (ks. vastaavasti asia T-276/04, Compagnie maritime belge v. komissio, tuomio 1.7.2008, Kok., s. II-1277, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

144 Päätöksen N:o 715/78 2 artiklan 1 kohdan ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 3 kohdan mukaan kaikki komission toimet, jotka annetaan tiedoksi vähintään yhdelle rikkomiseen osalliselle yritykselle rikkomisen tutkinnan tai rikkomista koskevan menettelyn aloittamiseksi, keskeyttävät vanhentumisajan, ja päätöksen N:o 715/78 2 artiklan 2 kohdan ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 4 kohdan mukaan vanhentumisaika keskeytyy suhteessa kaikkiin kyseiseen rikkomiseen osallisiin yrityksiin.

145 Kuten komissio perustellusti korostaa, näistä säännöksistä johtuu, että vanhentumisaika ei keskeydy vain suhteessa niihin yrityksiin, jotka ovat olleet rikkomisen tutkinnan tai rikkomista koskevan menettelyn kohteena, vaan myös suhteessa niihin, jotka ovat osallistuneet rikkomiseen mutta jotka eivät vielä ole komission tiedossa

eivätkä näin ollen ole olleet minkään tutkintatoimen tai menettelyllisen toimen kohteena. Kuten komissio myös perustellusti toteaa, ilmaisu ”rikkomiseen osallinen” merkitsee objektiivista tosiseikkaa, toisin sanoen osallistumista rikkomiseen, joka erottuu subjektiivisesta ja satunnaisesta seikasta, kuten tällaisen yrityksen yksilöinnistä hallinnollisessa menettelyssä. Siten yritys on voinut osallistua rikkomiseen, ilman että komissio tietää siitä suorittaessaan vanhentumisajan keskeyttävän toimen.

146 Joka tapauksessa on katsottava, että nyt esillä olevassa asiassa ARBED on todella ollut ”osallisena rikkomisessa”, koska edellä 116 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan se voi joutua vastuuseen TradeARBEDin kilpailusääntöjen rikkomisesta niin, että sen itsensä voidaan katsoa tehneen nämä rikkomiset.

147 Nyt esillä olevassa asiassa suoritettujen vanhentumisajan keskeyttävien toimien osalta on selvää, että tällaisia toimia ovat 16., 17. ja 18.1.1991 tehdyt tarkastukset, 6.2.1992 päivätty väitetiedoksianto ja 8.3.2006 päivätty väitetiedoksianto. Sama pätee TradeARBEDille ja ARBEDin oikeudelliselle osastolle 26.11.1993 lähetettyihin tietopyyntöihin. Tältä osin on jo katsottu, että tietopyyntö, jolla on tarkoitus saada tietoja yhteisön kilpailusääntöjen soveltamista koskevan menettelyn kohteena olevien yritysten liikevaihdosta, voi olla tarpeellinen toimenpide kilpailusääntöjen rikkomista koskevan menettelyn toteuttamiseksi, sillä komissio voi sen avulla tarkistaa, että sakot, jotka se aikoo määrätä yrityksille, eivät ylitä edellä mainituissa asetuksissa sallittua yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisesta määrättävien sakkojen enimmäismäärää (asia T-213/00, CMA CGM ym. v. komissio, tuomio 19.3.2003, Kok., s. II-913, 490 kohta).

148 Ilman että olisi tarpeen lausua siitä, voidaanko alkuperäisen päätöksen katsoa keskeyttäneen vanhentumisajan ARBEDin suhteen, koska tämä päätös on kumottu edellä mainitussa asiassa ARBED vastaan komissio 2.10.2003 annetulla tuomiolla, viiden vuoden vanhentumisajan laskemisesta on todettava, että tämä aika on kulunut keskeytyksettä enintään 26.11.1993 ja 8.4.1994 välisen ajan eli noin neljä ja puoli kuukautta, ja sitten ensin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja sen jälkeen yhteisöjen tuomioistuimessa vireille pannusta menettelystä johtuvan vanhentumisajan kulumisen pysähtymisen jälkeen 20.10.2003 ja 8.3.2006 välisen ajan eli noin kaksi vuotta ja neljä ja puoli kuukautta. Tästä seuraa, että riidanalainen päätös on tehty viiden vuoden vanhentumisajassa. Näin olisi todettava myös, jos olisi otettava huomioon se kahden kuukauden ajanjakso, joka alkaa edellä mainittua asiaa ARBED vastaan komissio koskevan tuomion antamisesta 11.3.1999 ja joka jatkuu valituksen yhteisöjen

tuomioistuimen käsiteltäväksi jättämiseen asti; tätä seikkaa kantajat eivät ole tuoneet esiin eikä sitä ole tarpeen tarkastella.

149 Toiseksi kymmenen vuoden vanhentumisaika on kulunut enintään 17.1.1991 ja 8.4.1994 välisen ajan eli noin kolme vuotta ja kolme kuukautta, ja sitten pysähtyneenä olemisen jälkeen 20.10.2003 ja 8.11.2006 välisen ajan eli noin kolme vuotta ja yhden kuukauden. Tästä seuraa, että riidanalainen päätös on tehty kymmenen vuoden vanhentumisajassa. Näin olisi todettava myös, jos olisi otettava huomioon se kahden kuukauden ajanjakso, joka alkaa edellä mainittua asiaa ARBED vastaan komissio koskevan tuomion antamisesta 11.3.1999 ja joka jatkuu valituksen yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi jättämiseen asti; tätä seikkaa kantajat eivät ole tuoneet esiin eikä sitä ole tarpeen tarkastella.

150 Edellä todetusta johtuu, että kolmas kanneperuste on hylättävä perusteettomana siltä osin kuin ARBED vetoaa siihen.

– TradeARBED

151 TradeARBEDin osalta ratkaiseva kysymys on, onko kanteen nostamisella yhteisöjen tuomioistuimessa suhteellinen vaikutus, jolloin vanhentumisajan kulumisen pysähtyminen koko menettelyn ajaksi pätee vain kantajana olevan yrityksen suhteen, tai onko sillä kaikkiin kohdistuva vaikutus, jolloin vanhentumisajan kulumisen pysähtyminen koko menettelyn ajaksi pätee suhteessa kaikkiin rikkomiseen osallisiin yrityksiin riippumatta siitä, ovatko ne nostaneet kanteen vai eivät.

152 Ensin mainitussa tapauksessa kymmenen vuoden vanhentumisajan olisi katsottava ylittyneen suuresti nyt esillä olevassa asiassa riidanalaisen päätöksen tekopäivänä, sillä

se alkoi kulua 17.1.1991. Jälkimmäisessä tapauksessa TradeARBED olisi edellä tarkastellussa ARBEDin tilanteen kaltaisessa tilanteessa, eikä se voisi vedota kymmenen vuoden eikä viiden vuoden vanhentumisaikaan.

153 Erona siihen, mitä on nimenomaisesti säädetty vanhentumisajan keskeytymisestä päätöksen N:o 715/78 2 artiklan 2 kohdassa ja asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan 4 kohdassa (kaikkiin kohdistuva vaikutus), tätä kysymystä ei ole ratkaistu mainituilla säännöksillä vanhentumisajan kulumisen pysähtymisen osalta. Kantajat vetoavat tähän lainsäädännölliseen hiljaisuuteen ja väittävät, että jos lainsäätäjä olisi halunnut antaa kaikkiin kohdistuvan vaikutuksen vanhentumisajan kulumisen pysähtymiselle, se olisi säätänyt siitä nimenomaisesti. Komission mukaan olisi sitä vastoin epäloogista ja epäjohdonmukaista tulkita tätä hiljaisuutta niin, että se merkitsisi sitä, että vanhentumisaika kuluisi suhteessa kaikkiin yrityksiin, lukuun ottamatta niitä, jotka ovat oikeudenkäynnin asianosaisia. Se katsoo, että jos lainsäätäjä olisi halunnut tällaisen tuloksen, se olisi täsmentänyt, että vanhentumisajan kulumisen pysähtymisen vaikutus kohdistuu vain oikeudenkäynnin osapuolina oleviin yrityksiin. Kyseessä olevien asetusten rakenteesta johtuu, että vanhentumisaika koskee komission mahdollisuutta aloittaa kilpailuoikeuden rikkomista koskeva menettely eikä sen mahdollisuutta aloittaa toiminta tiettyä yritystä vastaan.

154 Tältä osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että vanhentumisajan keskeytymisen tavoin (em. asia CMA CGM ym. v. komissio, tuomion 484 kohta; ks. myös asia C-278/02, Handlbauer, tuomio 24.6.2004, Kok., s. I-6171, 40 kohta ja yhteisön vastuulla olevan toimen vanhentumisen osalta em. asia Holcim (Deutschland) v. komissio, tuomion 36 kohta) vanhentumisajan kulumisen pysähtymistä, joka muodostaa poikkeuksen viiden vuoden vanhentumisajan periaatteeseen, on tulkittava suppeasti.

155 Se, että lainsäätäjän hiljaisuutta voitaisiin tulkita komission esittämällä tavalla, on ristiriidassa tämän periaatteen kanssa.

156 Näin on sitäkin suuremmalla syyllä sen vuoksi, että erona vanhentumisajan keskeytymiselle, jonka avulla komissio voi aloittaa kilpailuoikeuden rikkomista koskevan menettelyn ja määrätä tehokkaasti seuraamuksia, vanhentumisajan kulumisen pysähtyminen koskee tilannetta, jossa komissio on jo tehnyt päätöksen.

Normaalisti ei ole enää tässä vaiheessa tarpeen liittää kaikkiin kohdistuvaa vaikutusta siihen, että yksi niistä yrityksistä, joille on määrätty seuraamus, aloittaa menettelyn yhteisöjen tuomioistuimessa. Tässä tilanteessa päinvastoin oikeudenkäyntien asianosaisia koskeva vaikutus ja ne seuraukset, jotka liittyvät tähän muun muassa yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa komissio vastaan AssiDomän Kraft Products ym. antaman tuomion perusteella (49 kohta ja sitä seuraavat kohdat), estävät lähtökohtaisesti sen, että yhden riidanalaisen päätöksen adressaattina olevan yrityksen nostamalla kanteella olisi mitään vaikutusta muiden adressaattien tilanteeseen.

157 Komissio on esittänyt riidanalaisessa päätöksessä kuitenkin myös täsmällisemmän perustelun, jonka se on toistanut vastauskirjelmässään. Tämän päätöksen 451 perustelukappaleessa se väittää siten, että vanhentumisajan kulumisen pysähtymistä, joka johtuu yrityksen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja yhteisöjen tuomioistuimessa vireille panemista menettelyistä, sovelletaan sekä tuomioistuimessa asianosaisena olevaan oikeudelliseen yksikköön että kaikkiin muihin oikeudellisiin yksiköihin, jotka kuuluvat samaan taloudelliseen kokonaisuuteen, riippumatta siitä, mikä oikeudellinen yksikkö on pannut nämä menettelyt vireille.

158 Nämä perustelut, jotka perustuvat yrityksen käsitteeseen taloudellisena kokonaisuutena, on kuitenkin myös hylättävä. Vaikka onkin totta, että perustamissopimuksen kilpailusäännöt on osoitettu yrityksille, komission tätä alaa koskevien päätösten soveltamiseksi ja toimeenpanemiseksi on tarpeen määritellä adressaatiksi yksikkö, joka on oikeushenkilö (ks. vastaavasti em. PVC II -tapaus, tuomion 978 kohta). Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on jo katsonut edellä mainitussa asiassa ARBED vastaan komissio 2.10.2003 antamassaan tuomiossa (21 kohta), että väitetiedoksiannossa on yksiselitteisesti täsmennettävä se oikeushenkilö, jolle sakot mahdollisesti määrätään, ja väitetiedoksianto on osoitettava tälle oikeushenkilölle. Vain tämä oikeushenkilö voi nostaa kanteen hallinnollisen menettelyn päätteeksi tehdystä päätöksestä ja näin ollen vanhentumisajan pysähtymistä voidaan käyttää vain sitä vastaan.

159 Edellä todetusta seuraa, että kolmas kanneperuste on perusteltu siltä osin kuin TradeARBED vetoaa siihen. Näin ollen riidanalainen päätös on kumottava TradeARBEDia koskevin osin.

– ProfilARBED

160 Edellä TradeARBEDin osalta esitetyt päätelmät ovat soveltuvin osin päteviä myös ProfilARBEDin osalta.

161 Kolmas kanneperuste on näin ollen perusteltu siltä osin kuin ProfilARBED vetoaa siihen, mikä voi johtaa vain riidanalaisen päätöksen kumoamiseen ProfilARBEDia koskevin osin.

Puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskeva neljäs kanneperuste

Asianosaisten lausumat

162 Toissijaisesti kantajat väittävät, että menettelyn erityisen pitkä kesto on aiheuttanut niiden tältä osin perustavanlaatuisen puolustautumisoikeuksien loukkaamisen, minkä täytyy johtaa riidanalaisen päätöksen kumoamiseen tai ainakin mainitun päätöksen 2 artiklan kumoamiseen siltä osin kuin siinä määrätään niille rahamääräinen seuraamus taikka seuraamuksen merkittävään pienentämiseen. Ne vetoavat tältä osin asiassa C-113/04 P, Technische Unie vastaan komissio, 21.9.2006 annettuun tuomioon (Kok., s. I-8831, 55 kohta).

163 Nyt esillä olevassa asiassa on estetty kyseessä olevien yritysten mahdollisuus osoittaa vääräksi vastuuolettama, joka perustuu pääomayhteyksiin ainoan rikkomiseen osallistuneen yrityksen ja kahden muun kantajan välillä ja johon vedotaan ensimmäisen kerran 16 vuotta oikeudenkäynnin jälkeen. Kantajien mukaan näyttö, joka saattoi olla niiden käytettävissä vuonna 1990, on kadonnut tällaisen ajan kuluessa.

164 Komissio on kiistänyt nämä perustelut.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

165 Tätä kanneperustetta, jonka kantajat ovat esittäneet toissijaisesti, tutkitaan vain siltä osin kun ARBED on vedonnut siihen, sillä kolmas kanneperuste on jo hyväksytty siltä osin kuin TradeARBED ja ProfilARBED ovat vedonneet siihen.

166 Puolustautumisoikeuden kunnioittamisen periaatteesta yhteisöjen tuomioistuin on todennut edellä mainitussa asiassa Technische Unie vastaan komissio annetun tuomion 55 kohdassa, että koska puolustautumisoikeuksien kunnioittamisella eli periaatteella, jonka perustavanlaatuisuutta on useaan otteeseen korostettu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä, on olennainen merkitys nyt kyseessä olevan menettelyn kaltaisissa menettelyissä, on vältettävä se, että nämä oikeudet voisivat korjaamattomalla tavalla vaarantua tutkintavaiheen liiallisen keston takia ja että tämä kesto voisi estää sellaisten todisteiden esittämisen, joilla pyritään osoittamaan vääräksi sellaisten kilpailukäyttäytymisten olemassaolo, joista kyseessä olevat yritykset joutuvat vastuuseen. Tästä syystä puolustautumisoikeuksien käyttämistä koskevan mahdollisen esteen tutkimista ei pidä rajoittaa siihen samaan vaiheeseen, jossa näillä oikeuksilla on täysi oikeusvaikutus, eli hallinnollisen menettelyn toiseen vaiheeseen. Puolustautumisoikeuksien tehokkuuden mahdollisen heikkenemisen alkusyyn arvioinnin on ulotuttava koko tähän menettelyyn siten, että se koskee sen kokonaiskestoa.

167 Todistustaakka siitä, että puolustautumisoikeuksia on mahdollisesti loukattu seurauksena siitä, että yrityksellä on ollut vaikeuksia puolustautua komission väitteitä vastaan eli että sillä on ollut vaikeuksia, jotka olivat seurausta hallinnollisen menettelyn liiallisesta kestosta, on sillä, jota asia koskee (em. asia Technische Unie, tuomion 61 kohta).

168 Nyt esillä olevassa asiassa ARBED ei kuitenkaan osoita, miltä osin hallinnollisen menettelyn kesto, joka oli erityisen pitkä, jos otetaan huomioon myös alkuperäisen päätöksen kumoamista koskeva oikeudenkäynti, on voinut vahingoittaa sen puolustautumisoikeuksien käyttämistä ja erityisesti sen mahdollisuutta ”osoittaa vääräksi vastuuolettama, joka perustuu pääomayhteyksiin yksin rikkomiseen osallistuneen yhtiön ja [sen itsensä] välillä ja johon vedotaan ensimmäisen kerran 16 vuotta oikeudenkäynnin jälkeen”. ARBED on tyytynyt tältä osin väittämään, että ”se näyttö, joka sillä saattoi olla käytettävissään vuonna 1990, on kadonnut tällaisen ajan kuluessa”.

169 On lisättävä, että toisin kuin ARBED väittää, kyseessä olevaan vastuuolettamaan ei ole vedottu ”ensimmäisen kerran 16 vuotta oikeudenkäynnin jälkeen” vaan helmikuussa 1994 tehdystä alkuperäisestä päätöksestä lähtien (ks. sen 322 perustelukappale ja edellä 101 kohta).

170 Tästä huolimatta ARBED ei ole osoittanut eikä edes väittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä ensimmäisessä oikeudenkäynnissä, että sen tytäryhtiö TradeARBED määrittelisi itsenäisesti kauppapolitiikkansa niin, ettei tämä muodostaisi ARBEDin kanssa taloudellista yksikköä ja siten HT 65 artiklassa tarkoitettua yhtä ainoaa yritystä (ks. edellä 94 kohta).

171 Tätä yksinkertaista vastuuolettamaa, jota koskeva periaate on vahvistettu vuonna 1983 yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa AEG-Telefunken vastaan komissio antamassa tuomiossa, tukevat nyt esillä olevassa asiassa vahvasti ne lisätodisteet, joihin komissio on vedonnut jo alkuperäisessä päätöksessään (ks. edellä 96 kohta) ja jotka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on hyväksynyt edellä mainitussa asiassa ARBED vastaan komissio, 11.3.1999 antamassaan tuomiossa (ks. edellä 97 ja 98 kohta).

172 Näin ollen neljäs kanneperuste on hylättävä perusteettomana siltä osin kuin ARBED vetoaa siihen.

173 Kaikesta edellä todetusta seuraa, että kanne on hylättävä perusteettomana ARBEDin osalta mutta hyväksyttävä TradeARBEDin ja ProfilARBEDin osalta.

Oikeudenkäyntikulut

174 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut.

175 Asianosaisten esittämien vaatimusten perusteella on siis päätettävä, että komissio vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaa TradeARBEDin ja ProfilARBEDin oikeudenkäyntikulut siltä osin kuin ne ovat vastapuolina nyt esillä olevassa asiassa. ARBED vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaa komission oikeudenkäyntikulut siltä osin kuin ne ovat vastapuolina nyt esillä olevassa asiassa.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(seitsemäs jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) [HT] 65 artiklan soveltamisesta 8.11.2006 tehty komission päätös K(2006) 5342 lopullinen (asia COMP/F/38.907 – Teräspalkit), joka koskee sopimuksia ja yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joihin eräät eurooppalaiset palkkien

valmistajat ovat osallistuneet, kumotaan siltä osin kuin se koskee ArcelorMittal Belval & Differdange SA:ta ja ArcelorMittal International SA:ta.

2) Kanne hylätään muilta osin perusteettomana.

3) Komissio vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan ArcelorMittal Belval & Differdangen ja ArcelorMittal Internationalin oikeudenkäyntikulut siltä osin kuin ne ovat vastapuolina nyt esillä olevassa asiassa.

4) ArcelorMittal Luxembourg SA vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan komission oikeudenkäyntikulut siltä osin kuin ne ovat vastapuolina nyt esillä olevissa asioissa.

Forwood Šváby Truchot

Julistettiin Luxemburgissa 31 päivänä maaliskuuta 2009.

Allekirjoitukset

Sisällys

Asiaa koskevat oikeussäännöt . . . II - 781

EHTY:n perustamissopimuksen määräykset . . . II - 781

EY:n perustamissopimuksen määräykset . . . II - 783

EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon päättymisen vaikutuksista kilpailuasioiden käsittelyyn annettu komission tiedonanto . . . II - 783

Asetus (EY) N:o 1/2003 . . . II - 784

Menettelyyn sovellettavia vanhentumisaikoja koskevat säännökset . . . II - 785

Asian tausta . . . II - 787

Riidanalainen päätös . . . II - 790

Menettely ja asianosaisten vaatimukset . . . II - 801

Oikeudellinen arviointi . . . II - 802

Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee riidanalaisen päätöksen oikeudellisen perustan puuttumista ja harkintavallan väärinkäyttöä . . . II - 803

Asianosaisten lausumat . . . II - 803

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . II - 806

Toinen kanneperuste, joka koskee kilpailusääntöjen rikkomisesta vastuuseen joutumista koskevia sääntöjä . . . II - 810

Asianosaisten lausumat . . . II - 810

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . II - 813

– TradeARBED . . . II - 813

– ARBED . . . II - 813

– ProfilARBED . . . II - 819

Kolmas kanneperuste, joka koskee menettelyyn sovellettavia vanhentumisaikoja koskevien sääntöjen rikkomista . . . II - 823

Asianosaisten lausumat . . . II - 823

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . II - 828

– ARBED . . . . . II - 828

– TradeARBED . . . . . II - 831

– ProfilARBED . . . . . II - 834

Puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskeva neljäs kanneperuste . . . . . II - 834

Asianosaisten lausumat . . . . . II - 834

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . II - 835

Oikeudenkäyntikulut . . . . . II - 837